

**ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱՎԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԵՊՀ -ՈՒՄ**

(1990-2010 ԹԹ.)

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱՎԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ – 2010

ՀՏԴ 01
ՊՄԴ 91
Հ 246

Կազմեց՝ Պ. Գ. Ստեփանյանը
Խմբագիր՝ Լ. Յ. Հովհաննիսյան

Հ 246 Հայագիտական հրատարակությունները ԵՊՀ-ում (1990-2010 թթ.). Մատենագիտություն / Կազմեց Պ. Գ. Ստեփանյանը, խմբ.՝ Լ. Յ. Հովհաննիսյան. -Եր.: ԵՊՀ հրատ., 2010, 64 էջ:

ՀՏԴ 01
ՊՄԴ 91

ISBN-978-5-8084-1273-6

© ԵՊՀ հրատարակչություն, 2010 թ.
© Կազմողի համար, 2010 թ.

Ա Ռ Ա Ջ Ա Ր Ա Ն

Գրահրատարակչական գործունեությունը Երևանի պետական համալսարանում սկսվել է համալսարանի հիմնադրման առաջին տարիներից: Դեռևս 1920 թ. ամռանը քննարկելով Պատմալեզվաբանական ֆակուլտետի գործունեությունը՝ զարմանալի սենիմարի (1-ը փետրվար – 12-ը հունիս) ընթացքում՝ արձանագրվել է. «Ֆակուլտետը որոշել է՝ ուսանողներին դյուրություն ընծայելու համար տպագրել դասախոսություններ և այլ անհրաժեշտ ձեռնարկներ, սակայն աննպաստ պայմանների պատճառով հնարավորություն ունեցավ տպագրել միայն Ս. Տիգրանյանի թարգմանած Ջեյմսի հոգեբանությունից՝ 7 մամուլ և նրա դասախոսություններից՝ 3 մամուլ»:

Ամերիկացի հռչակավոր փիլիսոփա, հոգեբան Ուիլյան Ջեյմսի (1842 -1910) աշխատությունը թարգմանել էր համալսարանի հիմնադիր դասախոսներից Սիրական Տիգրանյանը: Սա առաջին գիրքն է, որ լույս է ընծայել Երևանի պետական համալսարանը:

Սիրական Տիգրանյանը 1921-23 թթ. եղել է ԵՊՀ հասարակագիտական ֆակուլտետի դեկանը, շատ թարգմանություններ է կատարել անգլերենից և ռուսերենից:

Նույն 1920 թ. հոկտեմբերի 25-ին համալսարանի պատմալեզվաբանական ֆակուլտետի դեկան, կարճ ժամանակ անց համալսարանի ռեկտոր, անվանի հայագետ Հակոբ Մանանդյանի նախաձեռնությամբ կայացած ժողովում, զեկուցողը՝ վաստակաշատ բանասեր Երվանդ Տեր Մինասյանը, առաջարկում է հատուկ ուշադրություն դարձնել հրատարակչական գործին՝ «Լույս ընծայել 360 մամուլ ծավալի գրականություն: Շարվածքի, տպագրության, թղթի, սրբագրման, հոնորարի ծախսերը պետք է կազմեն 19 մլն 610 հազ. ռուբլի»:

Լույս են տեսնում հայագիտական առաջին գրքերը, որոնց թվում են Դ. Մանանդյանի «Հայաստանի պատմությունը թուրք-թաթարական արշավանքների շրջանում» և Արսեն Տերտերյանի «Հայոց նոր գրականության» առաջին մասը: 1920-ական թվականներին հրատարակված մի շարք գրքեր հայագիտության համար կոթողային արժեքներ են:

Լույս տեսան Մանուկ Աբեղյանի, Գրաչյա Աճառյանի, Լեոյի, Աշխարհբեկ Քալանթարի հայագիտական ուսումնասիրություններն ու ուսումնական ծեռնարկները:

1927 թ. սկսվեց հրատարակվել հայ լեզվաբանության անկյունաքարերից մեկը՝ Աճառյանի «Արմատական բառարանը», որի 7 հատորները ապակետիպ եղանակով լույս տեսան 10 տարիների ընթացքում: Հետագայում հրատարակվեցին նաև Աճառյանի «Հայոց լեզվի պատմության» երկու հատորները, Վանի, Նոր Նախիջևանի բարբառների քննությունները և այլն:

Գրահրատարակչությունը ԵՊՀ-ում գործել է անընդմեջ, չդադարեց անգամ 2-րդ համաշխարհային պատերազմի տարիներին: 1941-1945 թթ. հրատարակվեցին Գր. Աճառյանի «Քննություն պոլսահայ բարբառի», Ա. Տերտերյանի «Աբովյանի ստեղծագործությունը», «Հայ կլասիկներ» ստվարածավալ (910 էջ) ուսումնասիրությունը և այլն:

Հայագիտության զարգացմանը նպաստեցին հետագա տարիներին ստեղծված «Քրեստոմատիաներ» և «Ուսանողի գրադարան» մատենաշարները:

«Քրեստոմատիաներ» մատենաշարով լույս տեսան «Հայ ժողովրդի պատմություն», «Հայ հին և միջնադարյան արձակ», «Հայոց լեզվի պատմություն» և այլ գրքեր: Էլ ավելի մեծ արձագանք ունեցավ «Ուսանողի գրադարան» մատենաշարը, որտեղ ի թիվս համաշխարհային դասականների, լույս տեսան նաև հայ մատենագիրների՝ Խորենացու, Ագաթանգեղոսի, Բուզանդի, Փարպեցու, Եղիշեի և ուրիշների երկերը՝ զրաբար և աշխարհաբար:

Վերահրատարակվեցին «Նոր հայկազեան բառարան», Ս. Չամչեանցի «Հայոց պատմութիւն» (երեք հատոր), Ա. Այտընեանի

«Քննական քերականութիւն աշխարհաբար կամ արդի հայերէն լեզուի» ստվարածավալ հատորները, ԵՊՀ անվանի հայագետներ Էդ. Աղայանի, Մ. Սկրյանի, Մ. Ներսիսյանի և ուրիշների երկերը:

1990-ական թթ. սկզբներից, հատկապես վերջին 10 տարիներին, ԵՊՀ-ում լույս տեսան հետազոտություններ, որոնք մեծ ներդրում են հայագիտության ասպարեզում:

Հայաստանի տեղանունների առաջին ստուգաբանություններն արել է դեռևս Մովսէս Խորենացին: Տասնիններորդ դարի կեսերին Ղևոնդ Ալիշանը հեռավոր Վենետիկում ստեղծեց իր պատմաաշխարհագրական ստվարածավալ, մեծարժեք, պատկերազարդ հատորները: Լույս տեսան գերմանացի վաստակաշատ հայագետ Դ. Գյուբշմանի «Հին հայոց տեղւոյ անունները» ուսումնասիրությունը, Նշան Ծիվանեանի «Առձեռն բառարան պատմական, աշխարհագրական և դիցաբանական հատուկ անուանց հավելեալ հայկական հատուկ անունք» բառարանը, Համբարձում Առաքելեանի «Հանրագիտական բառարանի» առաջին հատորը, Սկրտիչ Պոտուրեանի «Հայ հանրագիտակի» դարձյալ առաջին, և ցավոք, միակ հատորը: Սուքիաս Էփրիկյանը՝ Վիեննայում 1903 թ. լույս ընծայեց իր մեծարժեք «Պատկերազարդ բնաշխարհիկ բառարանի» առաջին հատորը, ապա մի քանի տարի անց հրատարակեց երկրորդ հատորի առաջին մասը՝ մինչև Կ տառը: Ափսոս այս գործն էլ անավարտ մնաց:

Դրաչյա Աճառյանն իր ֆենոմենալ գիտելիքներով ու առասպելական աշխատասիրությամբ հրաժարվեց նման բառարան ստեղծելու մտքից, որովհետև այն իրականացնելու համար ինչպես ինքն է գրում. «Սովորական կյանքին պետք է ավելացնել մի քանի տասնյակ տարիներ»:

1949 թ. Երևանի պետական համալսարանի չորս ասպիրանտներ՝ Գևորգ Ջահուկյանը, Թադևոս Հակոբյանը, Ստեփան Մելիք-Բախշյանը և Դովհաննես Բարսեղյանը ձեռնարկում են այս գործը: Մի քանի տարի ուսումնասիրում են եղած նյութը, իսկ 1952-ից սկսում քարտագրման աշխատանքները:

Մոտ տասը տարի անց Գ. Ջահուկյանը դուրս է գալիս խմբից՝ քանի որ նշանակվում է Ակադեմիայի լեզվի ինստիտուտի տնօրեն: Մյուսները շարունակում են աշխատել և 1986-88 թթ. լույս են տեսնում առաջին երկու հատորները:

1989 թ. սկսվեց երրորդ հատորի շարվածքն ու այդպես էլ մնաց... մոտ տասը տարի: Մահացան հեղինակային խմբի դեկավար, աշխարհագրագետ Թ. Հակոբյանը, ավելի ուշ նաև պատմաբան Ստ. Մելիք-Բախշյանը:

Ի՞նչ էր լինելու բառարանի ծակատագիրը... Արդյո՞ք սա էլ մախորդների բախտին էր արժանանալու...

Գալուստ Կյուլպենկյան հիմնարկության Հայկական բաժանմունքի տնօրեն դոկտոր Ջավեն Եկալյանը որոշում կայացրեց ֆինանսավորել բառարանի երրորդ, չորրորդ և հինգերորդ հատորների տպագրությունը:

1998-2001 թ. լույս տեսան բառարանի 3-5-րդ հատորները:

2002 թ. հինգհատորյակն արժանացավ ՀՀ Նախագահի մրցանակին՝ «Մարդկային զարգացման և հումանիստական արժեքների, այդ թվում հումանիտար գիտությունների, զարգացման բնագավառում ձեռք բերված նվաճումների համար»:

Այդ բառարանի հրատարակությամբ սկսվեցին անվանի հայագետ ԵՊՀ շրջանավարտ, ԵՊՀ պատվավոր դոկտոր Ջավեն Եկալյանի օժանդակությամբ, Գ. Կյուլպենկյան հիմնարկության հայագիտական մատենաշարի հրատարակությունները, որոնց թիվը 2010-ին հասավ 110-ի:

2003 թ. ՀՀ Նախագահի մրցանակին նույն անվանակարգով արժանացավ նաև ԵՊՀ վաստակաշատ դասախոս, հմուտ լեզվագետ Ա. Սուքիասյանի «Հայոց լեզվի հոմանիշների բացատրական բառարանը» (1200 մեծադիր էջ): Առաջին անգամ հոմանիշների հետ տրվում են բառերի բացատրությունները: Պարունակում է 130. 000 բառ և դարձվածքային միավոր: Բացատրվում են հոմանիշների բոլոր շարքերի ընդհանուր և մասնավոր իմաստները: Հոմանիշները զնահատված և կանոնակարգված են արդի հայերենի գործող կանոններին համապատասխան:

Հրատարակվեց մի շատ զարմանալի գիրք: Ի ծնե կույր լինելով՝ ԵՊՀ Հայագիտական ինստիտուտի գիտաշխատող, բանասիրական գիտությունների դոկտոր Երջանիկ Գևորգյանը մոտ 25 տարիների ընթացքում ստեղծել էր «Հայոց շարժումային լեզվի բացատրական բառարան» (Շարժութարան): Նման բառարան ունեն մի քանի ժողովուրդներ միայն՝ ֆրանսիացիները, անգլիացիները, շվեդները, իտալացիները, ռուսները: Հայկականը ծավալով ամենամեծն է: Նկարագրված է 645 շարժույթ, ծավալը 700 մեծադիր էջ: Յուրաքանչյուր շարժույթի բացատրության հետ տրվում է նաև գծանկար: Գիրքը 2004 թ. շահեց Վահան Թեքեյանի հեղինակավոր մրցանակը:

ԵՊՀ դասախոս Մ. Ն. Հարությունյանը գերմաներենից թարգմանել էր ականավոր լեզվաբան-հայագետ Հայնրիխ Յյուրշմանի հայագիտական ուսումնասիրությունները, որոնցում Յյուրշմանի առաջ քաշած հիմնական սկզբունքներն ու դրույթները, հատկապես հայերենը հնդեվրոպական ընտանիքում որպես առանձին ճյուղի գրաված դիրքի մասին հայտնի տեսությունը հեղաշրջող նշանակություն ունեցան ոչ միայն հայագիտության, այլև հնդեվրոպաբանության մեջ ընդհանրապես: Ինչպես բնութագրում է Ռյուդիգեր Շմիդտը գրքի առաջաբանում. «Հայնրիխ Յյուրշմանը արդի հայագիտության հայրն է և 1875 թ. Սյունիսենում գիտական աստիճաններ շնորհող հանձնաժողովի առաջ կարդացած «Über die Steiung des Armenschen im Kreis der indogermanischen Sprachen» խորագիրը կրող գեկուցման համար նրան շնորհվեց Extraordinarius դոկտորի կոչում»:

Յյուրշմանը նախաձեռնել էր ստեղծել նաև հայերենի քերականություն՝ 3 հատորով (հայերենի ստուգաբանություն, բառապաշար և հնչյունաբանություն): Վաղաժամ մահը թույլ չտվեց ավարտել ծրագրված աշխատանքը (մահացավ 1908 թ.՝ 59 տարեկան հասակում): Հրատարակվեց առաջին մասը, որտեղ ընդգրկված է շուրջ 2000 բառի ստուգաբանություն (1971 հասարակ անուն և 217 հատուկ անուն): Գիրքը լույս տեսավ 2003 թ. ԵՊՀ դասախոս Դ. Ղուկասյանի թարգմանությամբ:

Հայնրիխ Չյուրշմանի աշակերտ, մեկ այլ գերմանացի նշանավոր հայագետ Յոզեֆ Կարստը 1901 թ. Ստրասբուրգում հրատարակել էր «Կիլիկյան հայերենի պատմական քերականություն» գիրքը: 1980-ական թ. ԵՊՀ գիտաշխատող, ազգությամբ հրեա Դմիտրի Սլիվնյակը գերմաներենից հայերեն էր թարգմանել լեզվաբանական այս կարևոր ուսումնասիրությունը, որը լույս էր տեսել և ինքն էլ մշտական բնակության էր մեկնել Իսրայել:

Հրատարակչության գորոցներում պահպանված թարգմանության սևագիր օրինակից հնարավոր եղավ տպագրել Կարստի այս կարևոր աշխատությունը:

Ձավեն Եկավյանը մի շատ կարևոր առաջարկություն արեց. լույս ընծայել մեծանուն հայագետ Հրաչյա Աճառյանի անտիպ ուսումնասիրությունները: Հրատարակվեց չորս գիրք, որոնց գիտական արժեքը շատ մեծ է: Ամենակարևորը, որ ավարտվեց Աճառյանի բազմահատոր, մեծարժեք ուսումնասիրության՝ «Լիակատար քերականություն հայոց լեզվի՝ համեմատությամբ 562 լեզուների» հրատարակությունը: Սևագիր ձեռագրերը վերծանելով հնարավոր եղավ լույս ընծայել ամփոփիչ 9-րդ հատորը: Այն ընդգրկում է իմաստաբանություն, բառաքնություն, շարահյուսություն բաժինները, որոնք հեղինակը նախատեսել էր հրատարակել առանձին գրքերով:

Հայ բարբառագիտության համար շատ կարևոր ուսումնասիրություններ են Աճառյանի Ձեյթունի, Հաճընի, Սվեդիայի (Մուսա լեռ) բարբառների քննությունները, որոնք անտիպ էին և լույս տեսան մեկ գրքով «Քննություն Կիլիկիայի բարբառի» խորագրով: Բացի լեզվաբանական ուսումնասիրություն լինելուց, այն պարունակում է աշխարհագրական, պատմական, վիճակագրական տեղեկություններ, գրական նմուշներ բարբառներից, մատենագիտություն, յուրաքանչյուր բարբառի բառարան և այլն: Այս աշխատությունն Աճառյանը ավարտել էր դեռևս 1948 թ. օգոստոսի 6-ին: Այն լույս տեսավ ավելի քան հիսուն տարի անց:

1890-ական թվականներից Պոլսում Աճառյանը սկսել էր գրի առնել պոլսահայ ժողովրդական անգիր բանահյուսության նմուշ-

ներ: Վերջապես այն լույս տեսավ 2009 թ.՝ ավելի քան հարյուր տարի հետո:

Անտիպ էր Աճառյանի «Չայոց պատմություն հյուսված ընդհանուր պատմության հետ» 500 էջանոց աշխատությունը, որը ևս լույս տեսավ Կյուլպենկյան մատենաշարով:

Անտիպ, սևագիր, ծեռագիր վիճակում էին մեկ այլ նշանավոր հայագետի՝ Գրիգոր Ղափանցյանի երկու աշխատությունները՝ Չր. Աճառյանի «Արմատական բառարանի առթիվ դիտողություններ» և 1944 թ. լույս տեսած Արա Գեղեցիկի մասին ուսումնասիրության ռուսերեն թարգմանությունը, որտեղ կան զգալի լրացումներ:

Առաջին անգամ աշխարհաբարով լույս տեսան հայ երկու նշանավոր պատմիչների՝ Ասողիկի և Վարդան Արևելցու նույնանունը՝ «Տիեզերական պատմությունները»:

Բանասեր, արվեստաբան Բախտիար Չովակիմյանը, մոտ վաթսուներե տարի զբաղվել էր մի շատ ծանր գործով՝ վերծանել հայ հեղինակների ծածկանունները: Պարզել էր 8000 հեղինակի 28000 ծածկանուն: Գիրքը մեծ հետաքրքրություն ներկայացրեց և այսօր հայ մտավորականների սեղանի գիրքն է:

«Նոր հայկազեան բառարանի» հրատարակությունից հետո ԵՊՉ դասախոս, բան. գիտ. դոկտոր-պրոֆեսոր Ռուբեն Ղազարյանն առաջինն էր, որ համարձակվեց ստեղծել գրաբարի բառարան՝ երկու հատորով: Նույն հեղինակը հայ իրականությունում առաջին անգամ կազմեց «Գրաբարի հոմանիշների բառարան»: Ընդգրկված են հոմանիշ բառեր, որոնք մասնավորապես գործածություն են գտել հայ մատենագիտության 5-11-րդ դարերի ինքնուրույն և թարգմանական գործերում:

Չայագիտության համար մեծ կարևորություն է ներկայացնում նաև նույն Ռ. Ղազարյանի (Չ. Ավետիսյանի հետ համատեղ) «Միջին հայերենի բառարանի» երկրորդ, լրացված և բարեփոխված հրատարակությունը:

Որքան էլ տարօրինակ է հազարամյակներ հարևանությամբ ապրել են հայերն ու վրացիները, սակայն «Վրացերեն-հայերեն բառարան» առաջին անգամ թե հայ, թե վրաց իրականություն-

նում լույս տեսավ ԵՊՀ-ում՝ 2005 թ.: Հեղինակը ԵՊՀ շրջանավարտ վրացի բանասեր Ռամազ Գորգաձեն է: Բառարանն ընդգրկում է շուրջ 40 հազար բառահոդված՝ համապատասխան բառակապակցություններով: Ջետեղված են նաև անձնանունների և տեղանունների ցանկեր:

Մեծանուն հայագետ Նիկողայոս Ադոնցի «Երկերի» հինգհատորյակի արդեն լույս տեսած չորս հատորները կարևոր ներդրում են ոչ միայն հայագիտության, այլև ընդհանուր պատմագիտության համար:

Երկերում բացի մամուլում տպագրված աշխատություններից տեղ են գտել նաև Ադոնցի առաջօր անտիպ և հայերեն չթարգմանված գործերը՝ հիմնականում ֆրանսերենով գրված: Ֆրանսերենից են թարգմանված «Միհրդատ Եվպատոր և Տիգրան Մեծ» աշխատությունը, որն Ադոնցը գրել է 1940 թ. Բրյուսելում, «Գրիգոր Լուսավորիչ և Անակ Պարթևը», «Տարկուն հին հայերի մոտ» և այլն:

Լեզվաբանական ուսումնասիրություններից պետք է առանձնացնել «Դիոնիսիոս Թրակացին և հայ մեկնիչները» մեծարժեք գործը, որն Ադոնցը գրել և հրատարակել էր ռուսերեն: Հայերեն թարգմանել է ԵՊՀ դասախոս Օլգա Վարդազարյանը: Աշխատությունը գրվել է 1910-1915 թթ. Պետրոգրադում, լույս է տեսել «Bibliotheca Armeno Georgica» մատենաշարով: Ադոնցը այն որպես դոկտորական ատենախոսություն պաշտպանել է Ռուսաստանի Գիտությունների կայսերական ակադեմիայում:

Ընդգրկված են նաև ականավոր հայագետի վերջին ուսումնասիրությունը՝ «Քննական պատմություն Հայոց» քառահատոր երկի առաջին մասը, ինչպես նաև հատվածներ հաջորդ հատորներից, որոնցից երեքը առաջին անգամ են թարգմանվել ֆրանսերենից. «Հայաստանը հռոմեապարթևական հակամարտության ոլորտում», «Կրասոսն ընդդեմ Պարթևների» և «Բյուզանդապարսկական հարաբերությունները և Հայաստանը»:

Տպագրության փուլում է Ադոնցի «Երկերի» 5-րդ հատորը, որտեղ առաջին անգամ լույս կտեսնի ֆրանսերենից հայերեն

թարգմանված «Հայ բյուզանդական նոթեր» ծավալուն ուսումնասիրությունը (400 էջ):

Ադոնցի հինգհատորյակը հրատարակության պատրաստել, խմբագրել և ծանոթագրությունները կազմել է ԵՊՀ դասախոս, հմուտ պատմաբան Պետրոս Հովհաննիսյանը:

Ջ. Եկավյանի նախածեռնությամբ և հովանավորությամբ տպագրվում է «Մատենագիրք հայոց» մատենաշարը, որը հսկայական ներդրում է հայագիտության ասպարեզում:

Նախատեսվում է հրատարակել V-XVIII դարերի հայ մատենագիրների քննական բնագրերը: ԵՊՀ հրատարակչության կողմից պատրաստվել են ութ հատորներ՝ յուրաքանչյուրը 1000-1200 էջ ծավալով: Մատենաշարը տպագրվում է Բեյրութում՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսության տպագրատանը՝ հազար օրինակ տպաքանակով:

Մի ամբողջ հատոր նվիրված է հանձարեղ Գրիգոր Նարեկացուն: Այստեղ ևս կան նոր բնագրեր:

Մատենաշարում առանձնանում է հատկապես 10-րդ հատորը, որը ներկայացնում է X դարի հայ մատենագիտության մի խոշոր մասը՝ Նարեկյան դպրոցի երկու նշանավոր ներկայացուցիչների՝ Խոսրով Անձևացու և Անանիա Նարեկացու երկերը և մեկ տասնյակի հասնող հեղինակների գործեր: Հատորի ճնշող մեծամասնությունը նոր քննական բնագրեր են, որոնք բանասիրական-բնագրագիտական ժառանգություն են, որը, և բնականաբար, ընդլայնում է հետազոտությունների դաշտն իբրև բացառիկ սկզբնաղբյուրների ժողովածու:

2009 թ. լրացավ Ադանայի կոտորածների 100-ամյակը:

Հայաստանում առաջին անգամ լույս տեսավ այդ ողբերգական իրադարձությանը նվիրված մենագրություն. «Հայերի զանգվածային կոտորածները Կիլիկիայում (1909 թ. ապրիլ)», որի հեղինակը վաստակաշատ պատմաբան ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Հրաչիկ Սիմոնյանն է: Գիրքը մեծ հետաքրքրություն առաջացրեց ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ Սփյուռքում:

Լույս տեսավ նաև Հր. Սիմոնյանի «Ազատագրական պայքարի ուղիներում» պատմագիտական կարևոր ուսումնասիրության

3-րդ հատորը, որտեղ հանգամանորեն լուսաբանված են 1907 թ. հուլիս – 1908 թ. ապրիլ ընկած ժամանակահատվածում հայկական կյանքում տեղի ունեցած ազգային-ազատագրական պայքարի դեպքերը (1128 էջ, 2009 թ.):

Գ. Կյուլպենկյան հիմնարկության հայագիտական մատենաշարով լույս են տեսել նաև այլ արժեքավոր ուսումնասիրություններ:

Առաջին անգամ պատմաաշխարհագրական մենագրություն տպագրվեց հայկական լեռնաշխարհի մասին (հեղ. Յրաչյա Գաբրիելյան):

Պատմագրական լուրջ ուսումնասիրություն է ԳԳ ՉԱԱ թղթակից անդամ Բ. Յարությունյանի «Մեծ Չայքի վարչաքաղաքական բաժանման համակարգն ըստ «Աշխարհացոյցի»» գիրքը: Փաստական մեծ նյութ է պարունակում «Ժուռնալ Ազիատիկ» (JOURNAL ASIATIQUE) հանդեսի հայագիտական նյութերի մատենագիտությունը, որն ընդգրկում է 1822-1985 թթ. տվյալները (կազմող Է. Ղուկասյան): Գիրքը լույս է տեսել ռուսերեն: Իսկ վահան Տեր-Ղևոնդյանի «Կիլիկյան Չայաստանը և Մերձավոր Արևելքի երկրները` (1145-1226 թթ.)» պատմագիտական ուսումնասիրությունը լույս է տեսել ֆրանսերենով: Արժեքավոր է նաև «Գրիգոր Ջոհրապը ժամանակակիցների հուշերում և վկայություններում» ժողովածուն, որը կազմել է ԵՊԳ դասախոս Ալբերտ Շարուրյանը:

ԳԳ ՉԱԱ թղթակից անդամ Սարգիս Յարությունյանի աշխատասիրությամբ առաջին անգամ լույս տեսավ «Չայ հնայական և ժողովրդական աղոթքներ» ժողովածուն, որը մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում հայ ժողովրդի ֆոլկլորն ուսումնասիրող ազգագրագետների, բանագետների, ինչպես նաև հոգևոր մշակույթով հետաքրքրվողների համար: Սաթենիկ Գեջյանի «Անի. մատենագիտություն» գրքում ընդգրկված են Չայոց հռչակավոր մայրաքաղաքին վերաբերող 1775-1995 թթ. հայերեն և օտար լեզուներով հրատարակված գրքերի, հոդվածների և այլ նյութերի մասին տեղեկություններ:

Պատմագիտական լուրջ հետազոտություն է Ալբերտ Խառատյանի «Կոստանդնուպոլսի հայ գաղթօջախը XV-XVII դարե-

րում» ուսումնասիրությունը: Հայերեն լեզվով առաջին անգամ լույս տեսավ Գր. Միքայելյանի «Կիլիկիայի հայկական պետության պատմությունը», որը ռուսերենով հրատարակվել էր 1952 թ.: Ինչպես վկայում է հեղինակը, Կիլիկիայի երեքհարուրամյա պատմությունն ուսումնասիրել է անվանի հայագետ Հակոբ Մանանդյանի առաջարկով: Լույս է տեսել Ստ. Պողոսյանի «Հայոց ցեղասպանության պատմություն» եռահատոր աշխատությունը:

Կյուլպենկյան մատենաշարով լույս տեսած գրքերից հիշատակության արժանի են նաև Հր. Հարությունյանի «Շուշիի XVIII-XIX դդ. տապանագրեր», Հակոբ Չոլաքյանի «Քեսապի բարբառը», Ստ. Մելիք-Բախշյանի «Հայոց պաշտամունքային վայրեր», Գառնիկ Ստեփանյանի «Երզնկա», «Ամերիկահայ թատրոնի պատմություն» և այլ հայագիտական գրքեր:

ԵՊՀ աստվածաբանության ֆակուլտետի հիմնադիր-դեկան գերաշնորհ Շահե արքեպիսկոպոս Աճենյանը ստեղծեց «Աճենյան» մատենաշարը, որը հրատարակեց մեկ տասնյակից ավելի հայագիտական արժեքավոր գրքեր:

Պետական պատվերով լույս տեսած գրքերից հիշատակության արժանի են Ավետիս Ահարոնյանի «Սարդարապատից մինչև Սևր և Լոզան» հուշագրությունը, Ալբ. Մուշեղյանի «Մովսես Խորենացու դարը», Կորյունի «Վարք Մաշտոցին»՝ աշխարհաբար, ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն լեզուներով, «Ժամանակակիցները Հակոբ Մանանդյանի մասին» ժողովածուն և այլն:

Վերջին տարիներին ԵՊՀ-ն ֆինանսական նկատելի հատկացումներ է անում գրահրատարակչական գործին:

Հայագիտությանն առնչվող կրթական և գիտական գրքերի թիվն ամեն տարի անցնում է երկու տասնյակից: Ֆակուլտետների խորհուրդների կողմից հրատարակության երաշխավորված գրեթե բոլոր գրքերը լույս են տեսնում:

ԵՊՀ-ում տասնյակ տարիներ գործել է Հայագիտական կենտրոն: Վերջերս այն վերանվանվեց ԵՊՀ Հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտ: Սա լուրջ անվանափոխություն է: Այսօր հայագիտության հարցը խիստ հրատապ է ինչպես

պատմագիտական, այնպես էլ քաղաքական նկատառումներով: Ինստիտուտի թեմատիկ պլանում կան շատ գործեր, որոնք նկատելի ներդրում կլինեն հայագիտության զարգացման գործում:

Արդեն լույս են տեսել “Армянский вопрос и Геноцид армян, библиография (1998-2007)”, составитель Э. Бабалян, **Յակոբ Քյունցլերի «Երեսուն տարի ծառայություն Արևելքում» (գերմաներենից թարգ. Դ. Սաքայանը և Է. Մակարյանը), «Տասը հարց և տասը պատասխան» (Հայաստանի Հանրապետության և Թուրքիայի Հանրապետության միջև դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման ու երկկողմ հարաբերությունների մասին արձանագրություններ), Վիլհելմ Բաումի «Թուրքիան և նրա քրիստոնյա փոքրամասնությունները (Անցյալը – Ցեղասպանությունները – Ներկան նվիրված ԵՄ-ի ընդարձակման բանավեճին)», “Всесоюзные газеты о проблеме Нагорного Карабаха (1988-1991 гг.)” մատենագիտական ժողովածուն և այլ գրքեր:**

Հայագիտության զարգացմանը նպաստում են նաև ԵՊՀ-ում լույս տեսնող պարբերականները: Հատկապես «Բանբեր Երևանի համալսարանի» հանդեսը, ինչպես նաև Աստվածաբանության, Պատմության ֆակուլտետների տարեգրքերը, «Համատեքստը», «Արևելագիտության հարցեր», «Զարեհցյան ընթերցումներ», «Декабрьские литературные чтения» ամենամյա պարբերական հրատարկությունները:

ԵՊՀ ՌԵԿՏՈՐ

**ԵՊՀ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՏՆՕՐԵՆ
ՀՀ ԳԱԱ ԹՂԹԱԿԻՑ ԱՆԴԱՄ Ա. Դ. ՄԻՍՈՆՅԱՆ**

ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Աբաջյան Ա.** - Հայերենի հոլովական համակարգի ըմբռնումը և պատմական զարգացումը հայ քերականագիտության մեջ, 444 էջ, 2006 թ.:
2. **Արզարյան Գ.** – Հայ տպագրության նախապատմություն, 76 էջ, 2001 թ.:
3. **Աթաբեկյան Ս. Ա.** - Ակսել Բակունց. պատմվածքի վիպական աշխարհը, 306 էջ, 1996 թ.:
4. **Աթայան Էդ.** - Միջազգային գիտաժողով, Աթայանական ընթերցումներ, դրույթներ, 82 էջ, 2007 թ.:
Գիտաժողովը կայացել է ԵՊՀ-ում 2007 թ. հոկտեմբերի 1-3-ը Է. Աթայանի ծննդյան 75-ամյակի կապակցությամբ:
5. **Աթայան Էդ.** - Միջազգային գիտաժողով, Աթայանական ընթերցումներ, զեկուցումների ժողովածու, 400 էջ, 2010 թ.:
Ժողովածուում ընդգրկված են ակադեմիկոս Էդ. Աթայանի ծննդյան 75-ամյակի առթիվ ԵՊՀ-ում 2007 թ. հոկտեմբերի 1-3-ը կայացած միջազգային գիտաժողովում կարդացված 40 զեկուցումները:
6. **Աթայան Էդ.** - Կենսամատենագիտություն, 32 էջ, 2007 թ.:
7. **Աղաբեկյան Կ. Բ.** - Արդի հայ արձակի զարգացման միտումները (1960-1980), 375 էջ, 1992 թ.:
8. **Աղաբեկյան Կ. Բ.** – Հակոբ Օշական (ստեղծագործական աշխարհի արահետներում), 274 էջ, 2006 թ.:

9. Աղայան Էդ. – Լեզվաբանական հետազոտություններ, 424 էջ, 2003 թ.:

Նշանավոր լեզվաբան-հայագետի տեսական լեզվաբանությանը, լեզվաբանական մտքի զարգացման պատմությանը և հայերենագիտությանը վերաբերող քսան ուսումնասիրությունների ժողովածու:

10. Աղբալյան Ն. – Ընտրանի, 362 էջ, 2005 թ.:

Ընդգրկում է հայ և արտասահմանյան գրականությանը, լեզվաբանական հարցերին նվիրված շուրջ երեսուն ուսումնասիրություններ և հոդվածներ (կազմող Գ. Անանյան):

11. Աճառյան Հր. – Լիակատար քերականություն հայոց լեզվի համեմատությամբ 562 լեզուների (իմաստաբանություն, բառաքնություն, շարահյուսություն), հատ IX, 352 էջ, 2005 թ.:

12. Աճառյան Հր. (կազմող) - Պոլսահայ անգիր բանահյուսություն, 274 էջ, 2009 թ.:

13. Աճառյան Հր. - Քննություն Կիլիկիայի բարբառի՝ Ձեյթունի, Հաճընի, Սվեդիայի (Մուսա Լեռան) բարբառները, 600 էջ, 2003 թ.:

14. Այվազյան Ս. – Ուրարտերեն – հայերեն բառապաշարը և պատմահամեմատական քերականություն, 400 էջ, 2008 թ.:

Աշխատությունը նվիրված է Վանի սեպագիր արձանագրությունների լեզվի՝ ուրարտերենի և հայերենի փոխհարաբերությունների խնդրին:

15. Անանյան Գ. Գ. - Ակնարկներ հայ հին և միջնադարյան հրապարակախոսության, 304 էջ, 2005 թ.:

16. Անանյան Գ. Գ. – Հրապարակախոսություն և քննադատություն, հոդվածների ժողովածու, 378 էջ, 1996 թ.:

17. **Անանյան Գ. Գ.** - Միջնորդ Աստժոյ և մարդկան (ժողովածու), 156 էջ, 2006 թ.:

18. **Անանյան Գ. Գ.** - Նիկոլ Աղբալյան, մենագրություն, 314 էջ, 2005 թ.:

19. **Անանյան Ն.** - Արդի հայ արձակը բեմում, 74 էջ, 1992 թ.:

20. **Ասլանյան Վ., Հայրապետյան Հ.** - ԵՊՀ Գիտական գրադարանը, 62 էջ, 2001 թ.:

21. **Ավագյան Ա.** - Կոստան Ջարյան. կյանքը և գործը, 294 էջ, 1998 թ.:

22. **Ավագյան Ա.** - Պատկերազարդ պատմություն Շահան Շահնուրի, 250 էջ, 2005 թ.:

23. **Ավագյան Ա.** - Սփյուռքահայ դասական պատմվածքը, 288 էջ, 2007 թ.:

24. **Ավետիսյան Զ.** - Նարեկացու Մատյանը, 148 էջ, 2005 թ.:

25. **Ավետիսյան Յու. Ս.** - «Անահիտ» հանդեսը, 228 էջ, 1999 թ.:
Փարիզում Ա. Չոպանյանի հրատարակած «Անահիտ» հանդեսում լույս տեսած հայագիտական նյութերի վերլուծությունը:

26. **Ավետիսյան Յու. Ս.** - Արևելահայերենի և արևմտահայերենի զուգադրական քերականություն, մենագրություն, 290 էջ, 2007 թ.:

27. **Ավետիսյան Յու. Ս.** - Արևմտահայ բանաստեղծության լեզուն, մենագրություն, 504 էջ, 2002 թ.:

28. **Արաքս (Ալեքսանյան) Կամո** - Աշխարհագրությունը և գրականությունը, 146 էջ, 2008 թ.:

Հայ գրական ստեղծագործությունների և աշխարհագրական հայերենագիտական նյութերի համադրում և վերլուծություն:

29. **Արևելագիտության հարցեր**, հատոր 6, 380 էջ, 2006 թ.:
Հողվածների ժողովածու, որտեղ արևելագիտության հարցերն առնչվում են հայագիտության հետ:
30. **Բադիկյան Խ.** - Դարձվածային ոճաբանություն, 210 էջ, 2000 թ.:
31. **Բայրամյան Հր.** - Հայ-վրաց բանասիրության և պատմամշակութային առնչություններ, հողվածների ժողովածու, 208 էջ, 2010 թ.:
32. **Բարխուդարյան Վ. Բ., Վարդանյան Ռ. Հ., Կարախանյան Գ. Հ.** – Շահե արքեպիսկոպոս Աճեմյան. կյանքը և գործը, 224 էջ, 2001 թ.:
33. **Բարսեղյան Գ.** - Սպորտային լրագրության լեզվաբանական առանձնահատկությունները, 220 էջ, 2010 թ.:
34. **Բեքմեզյան Ալվարդ** - Միֆակիրառության բնույթը արդի հայ արձակույթում, 158 էջ, 2007 թ.:
35. **Բրուտյան Ա.** - Արևելահայ մանկավարժական մամուլը, 152 էջ, 2009 թ.:
36. **Գաբրիելյան Յու. Մ.** - Հայերենի ցեղակցության հարցը, 104 էջ, 1991 թ.:
37. **Գաբրիելյան Վ. Ա.** - Դանիել Վարուժան. կյանքը և գործը, 430 էջ, 1991 թ.:
38. **Գաբրիելյան Վ. Ա.** - Սփյուռքահայ դասական պատմըվածք, գիրք 1-ին, 402 էջ, 2007 թ.:
39. **Գագինյան Ա. Ռ.** - Յոզեֆ Կարստի լեզվաբանական հայացքները, 128 էջ, 2008 թ.:

40. **Գալստյան Ա. Ս.** – Փոխաբերական հոգելեզվաբանական վերլուծություն, 118 էջ, 2008 թ.:

41. **Գյուլբուդադյան Ս.** - Արևելահայերենի քերականագիտության պատմություն, 212 էջ, 2009 թ.:

42. **Գրական համալսարան**, (կազմ. **Վ. Մաղալյան**), գիրք 9-րդ, 248 էջ, 1999 թ.:

43. **Գրական համալսարան**, գիրք 10-րդ, նվիրված ԵՊՀ 85-ամյակին, (կազմ. **Վ. Մաղալյան**), 450 էջ, 2005 թ.:

44. **Գրական համալսարան**, գիրք 11-րդ, նվիրված ԵՊՀ 90-ամյակին, (կազմ. **Վ. Մաղալյան**), 492 էջ, 2009 թ.:

45. **Գրիգոր Լուսավորիչը ներբողներում** - (կազմողներ՝ Մադոյան Ա. Գ., Մադոյան Գ. Ա.) - 118 էջ, 2002 թ.:

46. **Գրիգորյան Ս. Զ.** - Ժամանակակից խորհրդահայ պոեմը (1960-1980 թթ.), 175 էջ, 1990 թ.:

47. **Գրիգորյան Ս.** - Հայերեն գունանունները բույսերի և կենդանիների անվանումներում, 78 էջ, 2007 թ.:

48. **Դիլբարյան Ն., Խաչատրյան Ա.** - Հայերենի բնիկ և փոխառյալ բառերը, 92 էջ, 2007 թ.:

49. **Դոլուխանյան Ա.** - Ֆրեդերիկ Ֆեյդին հայագետ, 268 էջ, 2008 թ.:

Հավելված բաժնում գետեղված են Ֆեյդիի «Սասունցի Դավիթ» էպոսի, Հեթում պատմիչի «Ծաղիկ պատմութեանց արևելեան աշխարհի» գրքին նվիրված հոդվածների ֆրանսերենից կատարված թարգմանություններ և նմուշներ Ֆեյդիի տպագրած հմայիլներից:

50. **Եզեկյան Լ.** - Գրական աշխարհաբարը և արևելահայ պատմավեպի լեզուն (19-րդ դար) 442 էջ, 1990 թ.:

51. Երիտասարդ գիտնականների հոդվածների ժողովածու, հունանիտար գիտություններ, 208 էջ, 2000 թ.:

52. Թամրազյան Յ. Ս. - Երկեր, հատ. Բ, 984 էջ, 2009 թ.:

Գրքում տեղ են գտել ԵՊՀ վաստակաշատ դասախոս, ակադեմիկոս Յ. Թամրազյանի` Հովհաննես Թումանյանին, Վահան Տերյանին, Եղիշե Չարենցին և Դերենիկ Դեմիրճյանին նվիրված գրականագիտական ծավալուն մենագրությունները:

53. Թամրազյան Յ. Ս. - Երկեր, հատ. Գ, 768 էջ, 2010 թ.:

Հատորում ընդգրկված են արևմտահայ բանաստեղծների (Սիամանթո, Դուրյան, Մեծարենց, Վարուժան), ինչպես նաև խորհրդահայ շրջանի գրողներին (Ա. Բակունց, Ստ. Ջորյան, Ա. Իսահակյան և այլն) նվիրված գրականագիտական ուսումնասիրությունները:

54. Թամրազյան Յ. Ս. - Հակոբ Ասատուրյան. կյանքը և գործը, 144 էջ, 1993 թ.:

55. «Ժուռնալ Ազատիկ» հանդեսի հայագիտական նյութերի ծանոթագրված մատենագիտություն (կազմող Է. Ղուկասյան), 240 էջ, 2004 թ.:

Գիրքն ընդգրկում է Փարիզում հրատարակվող Journal Asiaticque հեղինակավոր հանդեսում 1822-1985 թթ. լույս տեսած հայագիտությանը վերաբերող նյութերը (ռուսերեն):

56. Ժուռնալիստիկա (տեսության և պատմության հարցեր), պրակ Ա, 252 էջ, 1999 թ.:

57. Ժուռնալիստիկա (տեսության և պատմության հարցեր), պրակ Բ, 212 էջ, 2001 թ.:

58. Ժուռնալիստիկա (տեսության և պատմության հարցեր), պրակ Գ, 250 էջ, 2002 թ.:

59. **Ժուռնալիստիկա** (տեսության և պատմության հարցեր),
պրակ Դ, 252 էջ, 2003 թ.:

60. **Ժուռնալիստիկա** (տեսության և պատմության հարցեր),
պրակ Ե, 242 էջ, 2003 թ.:

61. **Ժուռնալիստիկա** (տեսության և պատմության հարցեր),
պրակ Զ, 190 էջ, 2005 թ.:

62. **Ժուռնալիստիկա** (տեսության և պատմության հարցեր),
պրակ Է, 160 էջ, 2006 թ.:

63. **Ժուռնալիստիկա** (տեսության և պատմության հարցեր),
պրակ Ը, 262 էջ, 2007 թ.:

64. **Ի սկզբանե էր բանն** (հեղ. խումբ), (Ժուռնալիստիկայի և
գրականության հարցեր), 170 էջ, 2005 թ.:

65. **Խաչատրյան Պ. Մ.** - Նարեկի միջնադարյան լուծմունքը,
210 էջ, 1990 թ.:

66. **Խոսք Ն. Աղայանի մասին**, 388 էջ, 2005 թ.:
Գրականագիտական հոդվածներ՝ գրող, գրականագետ Նորայր Աղայանի ստեղծագործության մասին:

67. **Խրիմյան Հայրիկ** - Երկեր, (կազմ. Հ. Բ. Պետրոսյան, Ա.
Գ. Մադոյան), 447 էջ, 1992 թ.:

68. **Խուղավերդյան Ա.** – Մելքիսեդեք Արքեպիսկոպոս Մուրադյանցը խմբագիր և հրապարակախոս, 166 էջ, 2009 թ.:

69. **Կարստ Յոզեֆ** – Կիլիկյան հայերենի պատմական քերականություն, գերմ. թարգմ. Դմիտրի Սլիվնյակ, (հրատ. պատրաստ. Ռ. Ս. Ղազարյան), 410 էջ, 2002 թ.:

Գերմանացի նշանավոր լեզվաբան-հայագետի աշխատությունը նվիրված է կիլիկյան հայերենի հնչյունաբանության և ձևաբանության հարցերին:

70. **Հակոբյան Հ.** - Եղեռնի դատապարտումը Րաֆֆու ստեղծագործություններում, 350 էջ, 1999 թ.:

71. **Հակոբյան Պ.** - Հայագիտական ուսումնասիրություններ, հոդվածների ժողովածու, 492 էջ, 2003 թ.:

72. **Համատեքստ-2002** - գիտական հոդվածների ժողովածու, 176 էջ, 2002 թ.:

Արտասահմանյան և հայ գրականությանն առնչվող հարցեր:

73. **Համատեքստ-2003** - գիտական հոդվածների ժողովածու, նվիրված է ակադեմիկոս Էդվարդ Ջրբաշյանի ծննդյան 80-ամյակին, 300 էջ, 2004 թ.:

74. **Համատեքստ-2007** - գիտական հոդվածների ժողովածու, 392 էջ, 2008 թ.

75. **Հայ գրերի** գյուտի և Ամարասի դպրոցի հիմնադրման 1600-ամյակին նվիրված գիտական և ուսումնական միջազգային գիտաժողովի նյութեր, 196 էջ, 2005 թ.:

76. **Հայագիտության արդի վիճակը և նրա զարգացման հեռանկարները** (գիտաժողովի զեկուցումների թեզիսները), 294 էջ, 2003 թ.:

77. **Հայրապետյան Ա. Պ.** - Ածանցավոր ածականների խոսքիմասային փոխանցումները ժամանակակից հայերենում, 112 էջ, 1991 թ.:

78. **Հանանյան Գ. Կ.** - Սվեդիայի բարբառը: Խտրբեկի խոսվածք, 208 էջ, 1995 թ.:

79. **Հարությունյան Ն. Կ.** - Առաքել Բահաթրյան. կյանքը և գործը, 120 էջ, 1992 թ.:

80. **Հյուբշման Հ.** - Հայագիտական ուսումնասիրություններ, 520 էջ, 2003 թ.:

Ժողովածուն ընդգրկում է գերմանացի ականավոր լեզվաբան-հայագետ (նաև իրանագետ) Հ. Հյուբշմանի 1875-1906 թ. տարբեր հանդեսներում տպագրված ավելի քան քսան հայագիտական ուսումնասիրություն (գերմաներենից թարգմ. Մ. Ն. Հարությունյանը):

81. **Հյուբշման Հ.** - Հայագիտական ուսումնասիրություններ, (կազմ. Է. Լ. Մկրտչյան) 202 էջ, 1990 թ.:

82. **Հյուբշման Հ.** - Հայերենի քերականություն, մաս I, Հայերենի ստուգաբանությունը, 604 էջ, 2003 թ.:

83. **Հովակիմյան Ա.** - Պոետիկայի հարցեր. Համո Սահյան, 200 էջ, 2008 թ.:

84. **Հովհաննիսյան Լ.** - Հայ թարգմանական գրականության բառապաշարը (V դար), 230 էջ, 2008 թ.:

85. **Ղազարյան Ռ. Ս.** - Լեզվաբանական ուսումնասիրություններ, 432 էջ, 2010 թ.:

86. **Ղազարյան Ռ. Ս.** - Միջին հայերենի բառապաշարը, 47 էջ, 1993 թ.:

87. **Ղազարյան Ռ. Ս.** - Միջին գրական հայերենի բառապաշարը, 228 էջ, 2001 թ.:

88. **Ղազարյան Ռ.** - Պատանեկության թեման գրողի գեղարվեստական համակարգում (Ջերոմ Սելինջեր – Ստեփան Ջորյան), 148 էջ, 2010 թ.:

89. **Ղազարյան Ս.** - Հայոց լեզվի համառոտ պատմություն, 3-րդ հրատ., 426 էջ, 2006 թ.:

90. **Ղափանցյան Գրիգոր** - Անտիպ գործեր. Արմատական բառարանի առթիվ դիտողություններ, *Ара Прекрасный: мифотворческий образ у армян*, 218, էջ, 2009 թ.:

91. **Մաղոյան Ա. Գ.** - Ջավակներ լուսի, առաքինության, 106 էջ, 2001 թ.:

92. **Մաղոյան Գ. Ա.** - Գրիգոր Անավարզեցին շարականագիր, 176 էջ, 2001 թ.:

93. **Մաթևոսյանական ընթերցումներ** (հեղ. խումբ) 182 էջ, 2006 թ.:

Չրանտ Մաթևոսյանի ստեղծագործություններին նվիրված ժողովածու՝ գրողի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ:

94. **Մակարյան Ա.** - Արևմտահայ գրական դիմանկարը, 307 էջ, 2002 թ.:

95. **Մակարյան Ա.** - Հարություն Ալամդարյան, 192 էջ, 2005 թ.:

96. **Մանանդյան Հ.** - Երկեր, հատոր Է, բանասիրական ուսումնասիրություններ, 580 էջ, 2010 թ.:

97. **Մանուկյան Գ. Մ.** - Նախդրագործությունը 5-10-րդ դարերի և միջինհայերենյան հայոց չափածոյում, 194 էջ, 2005 թ.:

98. **Մատենագիտություն** - Հայագիտական հրատարակությունները ԵՊՀ-ում (1990-2010 թթ.), (կազմ. Պ. Ստեփանյան) 64 էջ, 2010 թ.:

99. **Մատենագիտություն** «Բանբեր Երևանի համալսարանի» հանդեսի, 1967-1996 թթ., (կազմ. Լ. Ավետիսյան, Վ. Մաղալյան), 205 էջ, 1997 թ.:

100. **Մատենագիտություն** Երևանի համալսարանի հայագիտական կենտրոնի հրատարակությունների, (կազմ. Է. Մակարյան, Լ. Բաբախանյան), 68 էջ, 1999 թ.:

101. **Մատենագիտություն** Երևանի համալսարանի հրատարակչության (1922-2002 թթ.), 152 էջ, 2002 թ.:

102. **Մատենագիտություն** ԵՊՀ հրատարակությունների (1919-1999 թթ), պրակ 6, 292 էջ, 1999 թ.:

103. **Մատենագիտություն** ԵՊՀ հրատարակությունների, պրակ 7 (1991-1995), 168 էջ, 2001 թ.:

104. **Մատենագիտություն** ԵՊՀ հրատարակությունների, պրակ 8, (1996-2000), 346 էջ, 2004 թ.:

105. **Մատենագիտություն** ԵՊՀ հրատարակությունների, պրակ 9, (2001- 2005 թթ.), 400 էջ, 2008 թ.:

106. **Մատենագիտություն** ԵՊՀ-ում պաշտպանված ատենախոսությունների, պրակ 6, (1990-1994), 150 էջ, 2007 թ.:

107. **Մատենագիտություն** ԵՊՀ-ում պաշտպանված ատենախոսությունների, պրակ 7, (1995-2004 թթ.), 236 էջ, 2009 թ.:

108. **Մատենագիտություն** ԵՊՀ-ում պաշտպանված ատենախոսությունների, պրակ 8, (2005-2008), 200 էջ, 2010 թ.:

109. **Մարտիրոսյան Ն. Ն.** - «Հայրենիք» ամսագրի հրապարակախոսությունը (1920-30-ական թթ.), 56 էջ, 2001 թ.:

110. **Մելիքսեթյան Լ., Գոնչար Ն.** - Վիլյամ Սարոյան, անգլերեն և ռուսերեն, 90 էջ, 2008 թ.:

111. **Մեծունց Բ.** - Հոգնակիակազմ հիմքերի և հոգնակիի ձևախմբաստային դրսևորումները հայերենում, 323 էջ, 2003 թ.:

112. **Մեյթիխանյան Փ.** - Աստվածաշնչի հատկանվանագիտություն, տառադարձություն և ուղղագրություն, 118 էջ, 2008 թ.:

113. **Միրզոյան Յ. Ղ.** – Հովհաննես Մրքուզ Ջուղայեցի, 272 էջ, 2001 թ.:

114. **Միրզոյան Յ. Ղ.** – Նարեկացիագիտական հետազոտություններ, 400 էջ, 2010 թ.:

115. **Միրզոյան Հրաչիկ Ղազարի.** Կենսամատենագիտություն (կազմ. Հ. Հայրապետյան), 96 էջ, 2010 թ.:

116. **Մխիթարյան Լ.** - Ազգային ինքնաճանաչողությունը Հ. Թումանյանի հրապարակախոսություններում, 150 էջ, 2007 թ.:

117. **Մխիթարյան Մ.** - Նալբանդյանագիտության հարցեր, ժողովածու, 138 էջ, 2008 թ.:

118. **Մխիթարյան Ս.** - 10-11-րդ դ. հայ մշակութային դաշտը և գրականության զարգացման առանձնահատկությունները, 372 էջ, 2009 թ.:

119. **Մնացականյան Լ. Հ.** - Հոդվածներ, ուսումնասիրություններ, 250 էջ, 2007 թ.:

120. **Մնացականյան Լ. Հ.** - Քսաներորդ դարասկզբի արևմտահայ գրական քննադատությունը, 356 էջ, 1990 թ.:

121. **Մուրադյան Ա.** - Գրական հանգրվաններ, 1-ին գիրք (գրականագիտական հոդվածների ժողովածու), 488 էջ, 2003 թ.:

122. **Մուրադյան Ա.** - Գրական հանգրվաններ, 2-րդ գիրք (գրականագիտական հոդվածների ժողովածու), 380 էջ, 2007 թ.:

123. **Մուրադյան Ա.** - Գրական հանգրվաններ, 3-րդ գիրք (գրականագիտական հոդվածների ժողովածու), 390 էջ, 2010 թ.:

Գիրքը նվիրված է Հայոց ցեղասպանության 95-ամյա տարելիցին ու միլիոնավոր անմեղ մահատակների հիշատակին:

124. **Մուրադյան Ա.** - Երվանդ Օտյան. Կյանքը և գործը, 472 էջ, 2010 թ.:

125. **Նահապետ Քուչակի** բանաստեղծական աշխարհը, աշխատասիրությամբ ակադեմիկոս Յ. Ս. Թամրազյանի 648 էջ, 2001 թ.:

126. **Ներսիսյան Վ.** - Հայ միջնադարյան ժանրերն ու տաղաչափությունը (X–XVII դարեր), 228 էջ, 2008 թ.:

127. **Ներսիսյան Ն. Վ.** - Շարահյուսական կառույցները և դրանց ոճական արժեքը Ա. Բակունցի պատմվածքներում, 128 էջ, 2008 թ.:

128. **Նշխարներ Արցախի** բանահյուսության (կազմ. Լ. Յ. Հարությունյան), 398 էջ, 1991 թ.:

129. **Նոր տետրակ**, որ կոչվում է հորդորակ (կազմ. Յ. Շահամիրյան, Մ. Բաղրամյան, գրաբ. թարգմ. Պ. Մ. Խաչատրյան), 262 էջ, 1991 թ.:

130. **Շարական**, ժողովածու (գրաբարից աշխարհաբարի վերածեցին Ա. Մադոյան և Գ. Մադոյան), 612 էջ, 2001 թ.:

131. **Շարուրյան Հ., Մելքոնյան Ն., Հայրապետյան Մ.** - Լեզվաբանությունը գործնականում, 128 էջ, 2008 թ.:

132. **Շիրազ Հովհ.** - Կենսամատենագիտություն (կազմ. Մելյան Բ.), հատ. 2, 550 էջ, 2008 թ.

133. **Չարենցյան ընթերցումներ** - գիրք 6, (հոդվ. ժող.), հրատ. պատ. Վ. Գաբրիելյանը, 224 էջ, 1998 թ.:

134. **Չարենցյան ընթերցումներ** - գիրք 7, (հոդվ. ժող.), հրատ. պատրաստեց Վ. Գաբրիելյանը:

Նվիրված է ակադեմիկոս Հրանտ Թամրազյանի հիշատակին, 242 էջ, 2002 թ.:

135. **Չուլաքյան Հ.** - Քեսապի բարբառը, 380 էջ, 2008 թ.:

136. **Պապոյան Ա.** - Ակնարկներ Պարույր Սևակի բառապաշարի և տաղաչափության, 191 էջ, 1991 թ.:

137. **Պետրոսյան Ա.** - Վահրամ Փափազյանի «Յետադարձ հայացք» հուշագրության լեզուն և ոճը, 150 էջ, 2007 թ.:

138. **Պետրոսյան Ա.** - Նիկոլ Աղբալյան, 208 էջ, 2005 թ.:

139. **Պետրոսյան Դ.** - Գրական բանավեճերը դարասկզբի հայ մամուլում, 368 էջ, 2007 թ.:

140. **Ջրբաշյան Ա.** - Հայկական կլասիցիզմի ժանրային համակարգը, 84 էջ, 2009 թ.:

141. **Սարգսյան Վ.** - Հայոց գրերի ծագումը. ներքին վերականգնում, 336 էջ, 1999 թ.:

142. **Սարոյանի 100-ամյակին նվիրված գիտաժողովի զեկուցումներ**, 60 էջ, 2009 թ.:

143. **Սաքապետոյան Ռ.** - Արևելահայերենի և արևմտահայերենի բառապաշարային առանձնահատկությունները, 130 էջ, 2005 թ.:

144. **Սողոմոնյան Գ.** - Նոր լրագրությունը Կ. Պոլսում 19-րդ դ. 80-ական թթ., 248 էջ, 2009 թ.:

145. **Սվաճյան Հ.** - Երկեր (կազմ. Ս. Բազյան), 300 էջ, 2005 թ.:

146. **Ստեփանյան Հ. Ա.** - Հայատառ-թուրքերեն գրականությունը, 270 էջ, 2001 թ.:

147. **Վարդան Այգեկցի** - Գիրք հաստատութեան և արմատ հավատոյ (կազմ. Շահէ քահանայ Հայրապետեան), 448 էջ, 1998 թ.:

148. **Վարդանյան Խ.** - Դանիել Վարուժանի «Յեթանոս երգեր» շարքը, 254 էջ, 2005 թ.:

149. **Վարդանյան Ն.** - Հայոց իրապատում հեքիաթը, 164 էջ, 2009 թ.:

150. **Վարդանյան Ս.** - Կրոնափոխ համշենահայերի բարբառը, բանահյուսությունը և երգարվեստը (մյութեր և ուսումնասիրություններ), 270 էջ, 2009 թ.:

151. **Քալանթարյան Ժ.** - Գրական հորիզոններ (ուսումնասիրությունների և հոդվածների ժողովածու), 280 էջ, 2008 թ.:

152. **Քալանթարյան Ժ.** - Վահագն Դավթյան, 164 էջ, 1991 թ.:

153. **Քրիստոնեությունը և հայ գրականությունը** (հոդվ. ժող.), 230 էջ, 2001 թ.:

Նվիրված է Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակին, հրատ. պատ. Վ. Գաբրիելյանը:

154. **Փանոսյան Ս. Ե.** - Լևոն Շանթ. կյանքը և ստեղծագործությունը, 358 էջ, 1992 թ.:

155. **Փանոսյան Ս. Ե.** - Մարդկային որոնման ճանապարհին, հոդվածներ, գեղարվեստական էջեր (կազմ. Հ. Բ. Պետրոսյան, Հ. Գ. Սարգսյան, Դ. Վ. Պետրոսյան), 371 էջ, 1995 թ.:

156. **Ахумян С.** - Думы о былом, сборник, 234 стр., 2002 г.

157. **Ахумян С.** - Из прошлого, 92 стр., 2006 г.

158. **Базян С.** - Лев Толстой и Армения, 148 стр., 1999 г.

159. **Габриелян В.** - Даниел Варужан. Жизнь и поэзия., 183 стр., 1991 г.:

160. **Гужасян Э. Р.** - Журналь азиатик (аннотированная библиография арменоведческих материалов, Париж, 1822-1985 гг.), 236 стр., 2004 г.

161. **Декабрьские литературные чтения** (сборник статей) вып. 4, 112 стр., 1998 г.

162. **Декабрьские литературные чтения** (сборник статей) вып. 5, 140 стр., 2002 г.

Ժողովածուն նվիրված է ակադեմիկոս Լևոն Սկրտչյանի հիշատակին:

163. **Декабрьские литературные чтения** (сборник статей) вып. VI, 158 стр., 2002 г.

164. **Декабрьские литературные чтения** (сборник статей) вып. VII, 162 стр., 2004 г.

165. **Декабрьские литературные чтения** (сборник статей) вып. VIII, 170 стр., 2007 г.

166. **Декабрьские литературные чтения** (сборник статей) вып. IX, 168 стр., 2008 г.

167. **Декабрьские литературные чтения** (сборник статей) вып. X, 174 стр., 2009 г.

168. **Тамразян Г. С.** - История армянской критики, 476 стр., 1991 г.:

169. **Лингвистические исследования**, сборник статей, 172 ст., 2002 г.

Ժողովածուն նվիրված է ԵՊՀ վաստակաշատ դասախոս, ակադեմիկոս Է. Աթայանի հիշատակին:

170. **Христианство и художественная литература**, тезисы, 90 стр., 2001 г.

Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700- ամյակին նվիրված գիտաժողովի թեզիսներ:

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Ադոնց Ն.** - Երկեր հինգ հատորով, հատոր Ա (կազմ. Պ. Հովհաննիսյան), Պատմագիտական ուսումնասիրություններ, 652 էջ, 2006 թ.:
2. **Ադոնց Ն.** - Երկեր, հատոր Բ (կազմ. Պ. Հովհաննիսյան), Պատմաբանասիրական ուսումնասիրություններ, 680 էջ, 2006 թ.:
3. **Ադոնց Ն.** - Երկեր, հատոր Գ (կազմ. Պ. Հովհաննիսյան), Հայրենագիտական ուսումնասիրություններ, 496 էջ, 2008 թ.:
4. **Ադոնց Ն.** - Երկեր, հատոր Դ (կազմ. Պ. Հովհաննիսյան), Քննական պատմություն հայոց, 720 էջ, 2009 թ.
5. **Ադոնց Ն.** - Պատկերների խնդիրը (կազմ. Պ. Հովհաննիսյան), 90 էջ, 2002 թ.:
6. **Ալեմեգեան Ն.** - Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ պատասխանները ոչ ուղղափառ առարկութիւններուն, 66 էջ, 2009 թ.:
7. **Ալեքսանյան Ա.** - Հայ քաղաքական իրավական միտքը վաղ ֆեոդալիզմի ժամանակաշրջանում (3-9-րդ դար), մենագրություն, 176 էջ, 2010 թ.:
8. **Ալիշան Ղևոնդ** - Արցախ, գրաբ. թարգմ. Գ. Բ. Թոսունյան, 122 էջ, 1993 թ.:
9. **Ահարոնյան Ա.** - Ահազանգը, հրատ. պատրաստեց Ս. Փանոսյանը, 84 էջ, 1993 թ.:

10. **Ահարոնյան Ա.** - Սարդարապատից մինչև Սևր և Լոզան. քաղաքական օրագիր, 1919-1927 թթ., հրատ. պատ. Լ. Գ. Մանուկյան, 252 էջ, 2001 թ.:

11. **Աղասյան Ժ. և ուրիշներ** - Երևանի պետական համալսարանը երեկ, այսօր, վաղը, 90 էջ, 1999 թ.:

12. **Անդրանիկ** - Առաքելոց վանքին կռիւը (հայ յեղափոխութենէն դրուագ մը), 72 էջ, 1992 թ.:

13. **Անդրանիկ (Ա. Զ. Օզանյան)** - Մարտական հրահանգներ: Առաջարկներ, նկատողություններ և խորհուրդներ, 88 էջ, 1992 թ.:

14. **Այվազյան Ս.** - Վանի թագավորության սեպագիր արձանագրությունները, 120 էջ, 2003 թ.:

15. **Այվազյան Ս.** - Վանի թագավորության սեպագիր արձանագրությունները, գիրք 2, 390 էջ, 2006 թ.:

16. **Անթարյան Փ.** – Հովհաննես Սարկավագ Իմաստասեր, 110 էջ, 2001 թ.:

17. **Աճառյան Հր.** - Հայոց պատմություն հյուսված ընդհանուր պատմության հետ, 488 էջ, 2004 թ.:

18. **Առաքելյան Ա.** - Հայ քաղաքական և իրավական միտքը վաղ ֆեոդալիզմի ժամանակաշրջանում (3-9-րդ դար), 190 էջ, 2010 թ.:

19. **Առաքելյան Գ.** - Մխիթար Գոշի «Դատաստանագրքի» ստեղծման քաղաքական և իրավական նախադրյալները, 135 էջ, 2010 թ.:

20. **Ավազյան Ա. Դ.** - Արցախ. Ինչո՞ւ չի ասվում ճշմարտությունը, 93 էջ, 1991 թ.:

21. **Ավետիսյան Յ. Գ.** - Արագած, 232 էջ, 2001 թ.:

22. **Ավետիսյան Յ. Գ., Ավետիսյան Պ. Ս.** - Արարատյան դաշտի մշակույթը, մ. թ. ա XI –VI դար, 400 էջ, 2006 թ.:

23. **Բաում Վ.** - Թուրքիան և նրա քրիստոնյա փոքրամասնությունները (Անցյալը – Ցեղասպանությունները – Ներկան մվիրված ԵՄ-ի ընդարձակման բանավեճին), (թարգմ. Դ. Սաքայան և Է. Մակարյան), 220 էջ, 2010 թ.:

24. **Գաբրիելյան Յ. Կ.** - Հայկական լեռնաշխարհ, 376 էջ, 2000 թ.:

25. **Գեմբարսկի Բ.** - Նամակներ աշխարհին (կազմ. Յ. Կարծիկյան), 150 էջ, 1990 թ.:

26. **Գրիգորյան Կ.** - Պայքար կաթոլիկ ներթափանցման դեմ Արևմտյան Հայաստանում (19-րդ դարի 30-70-ական թթ.), 152 էջ, 2004 թ.:

27. **Դալլաքյան Վ., Մարության Ա.** - Ղարաքիլիսայի հերոսամարտի (1918) փաստաթղթերի ժողովածու, 300 էջ, 2008 թ.:

28. **Դավթյան Ա. Խ.** - Հայկական և հայախառը բնակավայրերը Վրաստանում, 432 էջ, 1997 թ.:

29. **Եզնիկ Կողբացի** - Եղծ աղանդոց. գրաբարից թարգմ. և ծանթագր. Ա. Ա. Աբրահամյան, հրատ. պատրաստեց Կ. Ս. Մուրադյան, 348 էջ, 1994 թ.:

30. **Եղիազարյան Ա.** - Արաբական խալիֆայության Արմինիա վարչական շրջանը, պատմաաշխարհագրական ուսումնասիրություն, 194 էջ, 2010 թ.:

31. **Եսայան Զ.** - Պատմաաշխարհագրական տվյալներ Հայոց ցեղասպանության մասին, 164 էջ, 2005 թ.:

32. **Եսայան Ս. Ա.** - Հայաստանի հնագիտություն, պրակ 1, Քարի դար – ուշ բրոնզի դար, 316 էջ, 1992 թ.:

33. **ԵՊՀ** պրոֆեսորադասախոսական կազմի և ասպիրանտների գիտական նստաշրջանի ծրագիր նվիրված ԵՊՀ-ի 80-ամյակին, 94 էջ, 1999 թ.:

34. **ԵՊՀ** 90-ամյակին նվիրված գիտաժողովի զեկուցման թեզիսներ, ապրիլ 14-17, 64 էջ, 2009 թ.:

35. **ԵՊՀ-90.** Բարի երթ (ստեղծագործում են ուսանողները), ժողովածու, 80 էջ, 2009 թ.:

36. **ԵՊՀ-90.** Գիրք ալբոմ, 196 էջ, 2009 թ.:

37. **ԵՊՀ-90** Գրական մշակութային կյանքը Երևանի համալսարանում (1919-2009 թթ.) (կազմ. Վ. Մաղալյան), 284 էջ, 2010 թ.:

38. **ԵՊՀ-90.** Երևանի պետական համալսարանը վավերագրերում (կազմ. Վ. Մաղալյան), 188 էջ, 2009 թ.:

39. **ԵՊՀ-90.** Կենսագրական հանրագիտարան, 620 էջ, 2009 թ.:

40. **ԵՊՀ-90.** Սրտի խոսք (կազմ. Վ. Մաղալյան), 172 էջ, 2009 թ.:

41. **ԵՊՀ-90.** Քնար համալսարանի (կազմ. Վ. Մաղալյան), 270 էջ, 2008 թ.:

42. **ԵՊՀ-90.** Տարեգրություն (կազմ. Ժ. Մանուկյան), 440 էջ, 2009 թ.:

43. **ԵՊՀ-90.** Օտար լեզուները Հայաստանում. Նոր մարտահրավերներ, նոր մոտեցումներ, ԵՊՀ 90-ամյակին նվիրված երիտասարդ հետազոտողների գիտաժողովի նյութեր, 58 էջ, 2009 թ.:

44. **Օտար** լեզուները բարձրագույն դպրոցում. 10, 258 էջ, 2009 թ.:

45. **ԵՊՀ-90**. ԵՊՀ Ուսանողական գիտական ընկերություն. Հոբեյանական գիտական նստաշրջան, հոդվածների ժողովածու (նվիրված ԵՊՀ հիմնադրման 90-ամյակին), հատոր 1, Ֆիզմաթ, գիտություններ, 254 էջ, 2010 թ.:

46. **ԵՊՀ-90**. ԵՊՀ Ուսանողական գիտական ընկերություն. Հոբեյանական գիտական նստաշրջան, հոդվածների ժողովածու (նվիրված ԵՊՀ հիմնադրման 90-ամյակին), հատոր 2, Բնական գիտություններ, 204 էջ, 2010 թ.:

47. **ԵՊՀ-90**. ԵՊՀ Ուսանողական գիտական ընկերություն. Հոբեյանական գիտական նստաշրջան, հոդվածների ժողովածու (նվիրված ԵՊՀ հիմնադրման 90-ամյակին), հատոր 3, Բանասիրություն, 298 էջ, 2010 թ.:

48. **ԵՊՀ-90**. ԵՊՀ Ուսանողական գիտական ընկերություն, Հոբեյանական գիտական նստաշրջան, հոդվածների ժողովածու (նվիրված ԵՊՀ հիմնադրման 90-ամյակին), հատոր 4, Իրավագիտություն, Սիջազգային հարաբերություններ և Քաղաքագիտություն, Պատմություն, 319 էջ, 2010 թ.:

49. **ԵՊՀ-90**. ԵՊՀ Ուսանողական գիտական ընկերություն, Հոբեյանական գիտական նստաշրջան, հոդվածների ժողովածու (նվիրված ԵՊՀ հիմնադրման 90-ամյակին), հատոր 5, Աստվածաբանություն, Ժուռնալիստիկա, Սոցիոլոգիա, Տնտեսագիտություն, Փիլիսոփայություն, Հոգեբանություն, 347 էջ, 2010 թ.:

50. **Զավարյան Ս.** - Երկեր, պատրաստեց Դ. Վ. Պետրոսյանը, 144 էջ, 1991 թ.:

51. **Զարդարեան Ռ.** - Գեորգ Չաուուշ, 39 էջ, 1992 թ.:

52. **Ձաքարյան Լ.** - Աղջոց Սուրբ Ստեփանոս վանքը. հայերեն և ֆրանսերեն, 280 էջ, 2007 թ.:

53. **Ձաքարյան Յ. Գ.** - Աստրախանի Աղաբաբյան հայոց ուսումնարանը (1809-1918 թթ.), 98 էջ, 1999 թ.:

54. **Ձաքարյան Ս.** - Գարեգին Նժդեհ (ճեպանկար), 66 էջ, 2001 թ.:

55. **Ձաքարյան Ս.** - Հայ փիլիսոփայության պատմության համառոտ ակնարկ, 88 էջ, 2004 թ.:

56. **Ջոմմեր** - Ճշմարտությունը աշխարհամարտի ժամանակ: Թուրքիայում հայ ժողովրդի կրած տառապանքների մասին, թարգմ. Է. Մակարյան, 88 էջ, 2002 թ.:

57. **Ջոհրաբյան Է. Ա.** - Նախիջևանյան հիմնահարցը և Հայաստանի «Դաշնակիցները» (1918 թ. դեկտ – 1920 թ. ապ.), 266 էջ, 2002 թ.:

58. **Ընդհանուր** եկեղեցական պատմություն, ուս. ծրագիր, 40 էջ, 2005 թ.:

59. **Թովմա Մեծոփեցի** - Պատմագրական երկեր, 136 էջ, 2003 թ.:

Նկարագրված են Լենկ Թեմուրի արշավանքներն ու պատմական ժամանակաշրջանը, թարգմ. Ա. Մադոյան

60. **Թումանյան Բ. Ե.** - Անանիա Շիրակացի, 62 էջ, 1991 թ.:

61. **Թուրքիա** - ԵՄ - Հայաստան. Մարտահրավերները և հնարավորությունները, (հայերեն և անգլերեն), 176 էջ, 2009 թ.:

62. **Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն.** Անցյալը, ներկան և ապագան, միջազգային գիտաժողովի հիմնադրույթներ, հունիսի 21-24, Ստեփանակերտ, 306 էջ, 2006 թ.:

63. **Խաչիկյան Լ.** - Աշխատություններ, հատ. 3 (Մաշտոցի անվան Մատենադարանի հետ համատեղ), 1206 էջ, 2008 թ.:

64. **Խառատյան Ա.** - Կոստանդնուպոլսի հայ գաղթօջախի պատմություն 15-17-րդ դդ., 358 էջ, 2007 թ.:

65. **Խուրշուդյան Լ.** - Հայաստանի բաժանումը 1920 թ., 316 էջ, 2000 թ.:

66. **Կարապետյան Բ.** - Շուշի բերդաքաղաքը (պատմությունը մինչև 1920 թ.), 350 էջ, 2000 թ.:

67. **Կորյուն** - Վարք Մաշտոցի (գրաբար, աշխարհաբար, անգլերեն, ռուսերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն), 270 էջ, 2005 թ.:

68. **Կոսոյեան Հ.** - Վան-քաղաքամիջի ապրիլեան կռիւները, 136 էջ, 1992 թ.:

69. **Հակոբյան Հ.** - Էջեր Գավառի պետական համալսարանի պատմությունից, 272 էջ, 2003 թ.:

70. **Հայ ժողովրդի պատմության քրեստոմատիա**, 6 հատորով, հատ. 1, հին շրջան (կազմողներ Պ. Հովհաննիսյան, Ա. Մովսիսյան), 578 էջ, 2007 թ.:

71. **Հայագիտության** արդի մարտահրավերները համացանցում, ծրագիր (կազմ. Հովհաննիսյան Ս. Ս.), 12 էջ, 2010 թ.:

72. **Հայաստան - Բուլղարիա**. Անցյալը, ներկան և ապագան, գիտաժողովի զեկույցների ժողովածու, 168 էջ, 2009 թ.:

73. **Հայոց** պատմության աշխարհակալությունները (հեղ. խումբ), 98 էջ, 2008 թ.:

74. **Հայոց պատմություն**, ծրագիր, 90 էջ, 2000 թ.:

75. **Հայոց ցեղասպանության 95-րդ տարելիցին նվիրված հանրապետական ուսանողական գիտաժողով (27-29 ապրիլի 2010 թ.),** Թեզիսների ժողովածու, 74 էջ, 2010 թ.:

76. **Հայոց ցեղասպանություն.** Պատճառներ և դասեր, մաս 1, 107 էջ, 1995 թ.:

77. **Հայոց ցեղասպանություն.** Պատճառներ և դասեր, մաս 2, 99 էջ, 1995 թ.:

78. **Հայոց ցեղասպանություն.** Պատճառներ և դասեր, մաս 3, 68 էջ, 1995 թ.:

79. **Հանգոյց Ն. (Աղբալեան Ն.)** - Մտածումներ ՀՀ Դաշնակցության մասին, 159 էջ, 1992 թ.:

80. **Հարությունյան Բ. Բ.** - Խորհրդահայ թատրոնի տարեգրություն. (1961-1970 թթ.), հատ. 3, 508 էջ, 2008 թ.:

81. **Հարությունյան Բ. Հ.** - Մեծ Հայքի վարչաքաղաքական բաժանման համակարգն ըստ «Աշխարհացոյցի», մաս Ա (Արևմտյան և հարավային աշխարհներ), 404 էջ, 2001 թ.:

82. **Հարությունյան Հ. Մ.** - Նոր Բայազետի գավառը 1828-1913 թթ., 300 էջ, 2008 թ.:

83. **Հարությունյան Հ.** - Շուշի քաղաքի XVIII-XIX դարի տապանաքարերի արձանագրությունները, 300 էջ, 2008 թ.:

84. **Հարությունյան Ս.** (կազմող) - Հայ հմայական և ժողովրդական աղոթքներ, 500 էջ, 2006 թ.:

85. **Հովհաննես կաթողիկոս Դրասխանակերտցի** - Հայոց պատմություն, գրաբ. թարգմ. Գ. Բ. Թոսունյանը, 398 էջ, 1996 թ.:

86. **Հովհաննիսյան Հ.** - Ռուսաստանը և Հայաստանը պատմության և իրողության դասեր (ռուսերեն), 152 էջ, 2009 թ.:

87. **Հովհաննիսյան Պ. Հ.** - Մովսես Խորենացու մատենագիտությունը. Երկասիրություններ, 88 էջ, 1991 թ.:

88. **Հովհաննիսյան Վ. Հ.** - Հայ Առաքելական Եկեղեցու բարենորոգության հիմնահարցերը 1901-1906 թթ., 158 էջ, 2008 թ.:

89. **Ղարախանյան Գ. Հ.** - Հայաստանի ընտանեկան իրավիճակը 20-րդ դարի սկզբում և առաջին հանրապետությունում, 72 էջ, 2003 թ.:

90. **Ղարախանյան Վ.** - Գալուստ Կյուլպենկյան հիմնարկության հայանպաստ գործունեությունը, 272 էջ, 2008 թ.:

91. **Ղարիբյան Ի.** - Արծափ, Մեղրաձոր. գիրք 1, 536 էջ, 2008 թ.:

92. **Ղարիբյան Ի.** - Հրաշագործ Սուրբ Գեղարդը, 64 էջ, 2003 թ.:

93. **Ղարիբջանյան Լ. Պ.** - Երևանի պետական համալսարանը (1919-1930 թթ.) 2-րդ հրատ., 304 էջ, 1994 թ.:

94. **Ղուկաս Ս.** - Դավիթ Բեկի պատմությունը, բնագիրը՝ Հ. Սամուել Արամյանի, թարգմ. Ա. Գ. Մադոյան, 112 էջ, 1992 թ.:

95. **Մայր ցուցակ հայերեն ձեռագրաց՝ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հատ. Դ,** 1694 էջ, 2008 թ.:

96. **Մայր ցուցակ հայերեն ձեռագրաց՝ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հատ. Ե,** 1474 էջ, 2009 թ.:

97. **Մանուչարյան Հ. Գ.** - Դրվագներ հայ քաղաքական մտքի պատմության, 279 էջ, 2002 թ.:

98. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, Զ հատ., Ը դար, 1090 էջ, 2007 թ.:

99. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, Է հատ., Ը դար, 920 էջ, 2007 թ.:
100. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, Ը հատ., Շարական, 674 էջ, 2007 թ.:
101. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, Թ հատ., Թ դար, 1114 էջ, 2008 թ.:
102. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, Ժ հատ., Ժ դար, Նարեկյան դպրոց, 1160 էջ, 2009 թ.:
103. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, ԺԱ հատ., Ժ դար, Պատմիչներ, 1230 էջ, 2010 թ.:
104. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, ԺԲ հատ., Գրիգոր Նարեկացի, Ժ դար, 1120 էջ, 2008 թ.:
105. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, ԺԳ հատ., Գանձարան, գիրք Ա, 844 էջ, 2008 թ.:
106. **Մատենագիրք Հայոց** - մատենաշար, ԺԴ հատ., Գանձարան, գիրք Բ, 844 էջ, 2008 թ.:
107. **Մատթեոս Ուռ.** - ժամանակագրություն, գրաբ. թարգմ. Հ. Բարթիկյանը, 540 էջ, 1991 թ.:
108. **Մելիք-Բախչյան Ստ.** - Հայոց պաշտամունքային վայրեր, 558 էջ, 2009 թ.:
109. **Մելիք-Բախչյան Ստ.** - Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն. հնագույն ժամանակներից մինչև XVIII դ. վերջը, 3-րդ հրատ., 335 էջ, 1996 թ.:
110. **Մենենջյան Ա.** - «Le Mond»-ը և հայ իրականությունը, 174 էջ, 2009 թ.:

111. **Մելքունյան Գ.** - Համաշխարհային և հայ մշակույթի տեսություն և պատմություն, 231 էջ, 1997 թ.:

112. **Միրզոյան Բ.** - Թյուքախոս ժողովուրդների կազմավորման խնդիրները, 100 էջ, 2010 թ.:

113. **Միրիջանյան Լ.** - Հայկյաններ, 82 էջ, 2001 թ.:

Հայկական թագավորական հարստության ներկայացուցիչների մասին:

114. **Մինասյան Էդ.** - Սոցիալ-տնտեսական վերափոխումները Հայաստանի Հանրապետությունում, 446 էջ, 2003 թ.:

115. **Միքայելյան Գրիգոր** - Կիլիկիայի հայկական պետության պատմություն, 552 էջ, 2007 թ.:

116. **Միքայելյան Բ.** - Հեղափոխականի մտքերը, հրատ. պատր. Ս. Փանոսյան, 110 էջ, 1990 թ.:

117. **Մնացականյան Գ.** (կազմող) - Ներսես Լամբրոնացի. Մեկնություն Սողոմոնի իմաստության, 320 էջ, 2004 թ.:

118. **Մնացականյան Գ.** (կազմող) - Ներսես Լամբրոնացի. Մեկնություն ժողովողի, 304 էջ, 2009 թ.:

119. **Մովսես Խորենացի** - Ասույթներ, խոհեր, բնութագրումներ, կազմ. Պ. Մ. Խաչատրյան, 72 էջ, 1991 թ.:

120. **Մովսես Ջուղայեցի** - Ծաղկաց բուրաստան, 190 էջ, 2009 թ.:

121. **Մովսիսյան Ա.** - Հայկական մեհենագրությունը, 220 էջ, 2003 թ.:

122. **Մովսիսյան Ա.** - Հայաստանը Քրիստոսից առաջ 3-րդ հազարամյակում, 176 էջ, 2005 թ.:

123. **Մովսիսյան Ա.** - Նախամաշտոցյան Հայաստանի գրային համակարգը, 400 էջ, 2003 թ.:

124. **Մովսիսյան Ա.** - Սրբազան լեռնաշխարհը, 88 էջ, 2004 թ.:

125. **Մովսիսյան Ա.** - Տիգրան Մեծ. Թագավորներից մեծագույնը, 115 էջ, 2010 թ.:

126. **Մուշեղյան Ա.** - Մովսես Խորենացու դարը, 412 էջ, 2008 թ.:

127. **Մուրադյան Մ. Ա.** - Հայոց պատմության հիմնահարցերը ռուսական պատմագիտության գնահատմամբ, 199 էջ, 1995 թ.:

128. **Իզբաշեան Կ.** - Ավարայրի ճակարտամարտից դեպի Նուարսակի պայմանադրութիւնը, 180 էջ, 2005 թ.:

129. **Յոհաննես Սարկաւազ Իմաստասէր** - Լուծմունք «Սահմանաց գրոց», (աշխատութեամբ Հր. Միրզոյանի և Ա. Մադոյանի), 128 էջ, 2004 թ.:

130. **Նանսեն Ֆրիտյոֆ** - Խաբված ժողովուրդ, գերմ. թարգմ. Է. Մակարյան, 388 էջ, 2000 թ.:

131. **Շահնագարյան Ն. Հ.** - Հայ-իրանական և հայ-հռոմեական հարաբերությունները հայ մատենագիրների լուսաբանությամբ (մ. թ. ա. VI դ. -մ. թ.) 294 էջ, 1990 թ.:

132. **Շանթ Լևոն** -Անկախությունը պահանջ ազգային գոյության (կազմեց և առաջաբանը գրեց Ս. Փանոսյան), 160 էջ, 1991 թ.:

133. **Շիլթերգեր Յոհաննես** - ճանապարհորդություն, գերմ. թարգմ. Էվ. Մակարյանը, 144 էջ, 2004 թ.:

134. **Շևալիե** - Կիլիկյան Հայաստանի և հոգևորասպետական միաբանությունների փոխհարաբերությունների պատմությունից, ֆրանս. թարգմ. Վ. Պողոսյանը, 125 էջ, 2007 թ.:

135. **Պայան Խ.** - Ժամակարգությունք Հայաստանյայց Առաքելական Ս. եկեղեցու, 160 էջ, 2005 թ.:

136. **Պետրոսեան Աշոտ** - Հրապարակագրութեան ընտրանի 1 (Արցախեան յաղթականչեր. Արծուաշէն), 269 էջ, 2006 թ.:

137. **Պետրոսյան Ա.** - Պատասխան Եհովայի վկաներին, 108 էջ, 1999 թ.:

138. **Պետրոսյան Գ.** - Հայաստանի Հանրապետության առընչությունները Ռուսաստանի հարավի ոչ խորհրդային պետական կազմավորումների հետ (1918 հունիս-նոյեմբեր), 248 էջ, 2005 թ.:

139. **Պետրոսյան Գ.** - Հայաստանի Հանրապետության և Ուկրաինայի դիվանագիտական հարաբերությունների պատմությունից (1918-1920 թթ.), 158 էջ, 2002 թ.:

140. **Պողոսյան Ս. Կ.** - Հայոց ցեղասպանության պատմություն, հատոր 1-ին, 728 էջ, 2008 թ.:

141. **Պողոսյան Ս. Կ.** - Հայոց ցեղասպանության պատմություն, հատոր 2, 808 էջ, 2009 թ. («Հայաստան» հրատարակչության հետ համատեղ):

142. **Սաթյան Ա.** - Պատկերագիրք, 100 էջ, 2007 թ.:

143. **Սարգսյան Գ. Խ.** - Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմությունը», 88 էջ, 1991 թ.:

144. **Սարգսյան Ս.** - Հայաստանը քաղաքակրթության օրրան, 976 էջ, 2004 թ.:

145. **Սաքայան Ռ.** - Ձմյունհիա 1922, Բժիշկ Կարապետ Խաչերյանի օրագիրը, 2-րդ հրատ., 224 էջ, 2010 թ.:

146. **Սեյլան (Ա. Մատոյան) Սասուն** (կազմ. Ա. Գ. Մադոյան), 266 էջ, 1990 թ.:

147. **Սիմոնյան Ա. Յ.** - Ձանգեզուրի գոյամարտը (1918-1919 թթ), 750 էջ, 2010 թ.:

148. **Սիմոնյան Ա. Յ.** - Ձանգեզուրի գոյամարտը (1920-1921 թթ.), 700 էջ, 2000 թ.:

149. **Սիմոնյան Յր.** - Ազատագրական պայքարի ուղիներում (1907 թ. հունիս-1908 թ. ապրիլ), գիրք 3, 1128 էջ, 2009 թ.:

150. **Սիմոնյան Յր.** - Հայերի զանգվածային կոտորածները Կիլիկիայում (1909 թ. ապրիլ), 532 էջ, 2009 թ.:

151. **Սիմոնյան Յ.** - Վերին նավեր, 318 էջ, 2007 թ.:

152. **Ստեփան Կերտող** - Հայ հոգևորականության մասնակցությունը XX դարի պատերազմներին և հայ ժողովրդի ազգային ազատագրական շարժումներին, 48 էջ, 1999 թ.:

153. **Ստեփանյան Գառնիկ** - Ակնարկներ սփյուռքահայ թատրոնի պատմության, գիրք 2, Ամերիկահայ թատրոնի պատմություն, 508 էջ, 2008 թ.:

154. **Ստեփանյան Գառնիկ** - Երզնկա, 730 էջ, 2005 թ.:

155. **Ստեփանոս Տարոնեցի (Ասողիկ)** - Տիեզերական պատմություն, գրաթ. թարգմ. Վ. Վարդանյանը, 456 էջ, 2000 թ.:

156. **Վաղարշյան Ա. Գ.** - Հայաստանի առաջին հանրապետության դատական համակարգը (1918-1920), 208 էջ, 2006 թ.:

157. **Վարդան Արևելցի** - Տիեզերական պատմություն, գրաբարից թարգմ. Գ. Թոսունյանը, 248 էջ, 2001 թ.:

158. **Վարդանեան Մ.** - ՀՀ Ղաշնակցութեան պատմութիւն (XIX դ. վերջից XX դ. 10-ական թթ.), 533 էջ, 1992 թ.:

159. **Վարդանյան Փ. Մ.** - Բուհական մամուլի ջահակիրը («Երևանի համալսարան» թերթի պատմությունից), 120 էջ, 1999 թ.:

160. **Վիրաբյան Ա.** - Գիրք դարերի խորքից. Արցախ (Ղարաբաղ), Ուտիք. նշանավոր գործիչներ, 507 էջ, 1998 թ.:

161. **Տասը հարց**, տասը պատասխան Հայաստանի և Թուրքիայի միջև դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման ու երկկողմ հարաբերությունների զարգացման մասին արձանագրություններ, 50 էջ, 2010 թ.:

162. **Տարեգիրք** (նվիրված հայ ժողովրդի պատմության հարցերին), Ա, 300 էջ, 2005 թ.:

163. **Տարեգիրք** (նվիրված հայ ժողովրդի պատմության հարցերին), Բ, 288 էջ, 2010 թ.:

164. **Տեր Ղևոնդյան Ա.** - Օտար աղբյուրները Հայաստանի մասին (մատենաշար «IX-X դդ. արաբ մատենագիրներ»), 704 էջ, 2005 թ.:

165. **Տեր Ղևոնդյան Ա.** - Հոդվածների ժողովածու, 430 էջ, 2005 թ.:

166. **Տեր Ղևոնդյան Վ.** - Կիլիկյան Հայաստանի և Մերձավոր Արևելքի արաբական երկրները 1145-1226 թթ. (ֆրանսերեն), 130 էջ, 2005 թ.:

167. Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անվան Մատենադարանի (կազմող **Մալխասյան Ա.**), հատ. Գ, 462 էջ, 2007 թ.:

168. **Փիրումյան Ռ.** - Հայաստանը ՀՀԴ – բուլղարիկ յարաբերությունների ոլորտում (1917-1991), 408 էջ, 1997թ.:

169. **Քյունցլեր Յակոբ** - Երեսուն տարի ծառայություն Արևելքում (թարգմ. գերմ. Դ. Սաքայանը, Է. Մակարյանը), 198 էջ, 2008 թ.:

170. **Քրիստոնեական** Հայաստանը քաղաքակրթությունների խաչմերուկում (գիտաժողովի նյութեր), հայերեն, անգլերեն, ռուսերեն, 164 էջ, 2001 թ.:

171. **Ֆիրբյուխեր Հ.** - Հայաստանը 1915-ին (գերմ. թարգմ. Հ. Ղուկասյան), 110 էջ, 2000 թ.:

172. **Армянский вопрос.** Геноцид армян, библиография, 1998-2007 гг., 282 էջ, 2009 թ.:

173. Всесоюзные газеты о проблеме Нагорного Карабаха (1988-1991 гг.) (составитель А. С. Агабабян), 112 стр., 2010 г.

174. **Есаян Г. С.** - Материальная культура бассейна реки Агстев в развитом средневековье, 162 стр., 1992 г.

175. **К освещению** проблем истории и культуры Кавказской Албании и Восточных провинций Армении, т. 1, составитель П. М. Мурадян, 519 стр., 1991 г.

176. **Карапетян Л. М.** - Правда истории и национальная политика, 144 стр., 1991 г.

177. **Мадоян А.** - Тайнство великое и дивное, 156 стр., 2003 г.

Ներկայացված են նմուշներ հայ մատենագրությունից (V-XVIII դարեր):

178. **Мовсисян Артак** - Священное нагорье - Армения в древнейших духовных восприятиях Передней Азии, 80 стр., 2010 г.

179. **Оганесян А.** - Россия и армяне, 170 стр., 2009 г.

180. **Movsisian Artak** - La meseta sagrada. Armenia on la geografia espiritual del antiguo mogio oriente.

181. **Turkey-EU-Armenia** - opportunities and challenges Interdisciplinary Research. 130 էջ, 2009 թ.:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

1. **Աղաջանյան Զ.** - Հայոց լեզվի և խոսքի մշակույթի գործնական աշխատանքների ձեռնարկ, 344 էջ, 2009 թ.:
2. **Աշխարհաքաղաքայինը** ժամանակակից հայ կրթամշակութային համակարգում, 142 էջ, 2002 թ.:
ԵՊՀ-ում կրթության հարցերին նվիրված գիտաժողովի նյութեր, հրատ. է ներկայացրել Յր. Գ. Շաքարյանը:
3. **Ասատրյան Մ. Ե.** - Ժամանակակից հայոց լեզու (ձեռնարկ), 428 էջ, 2002 թ.:
4. **Ավետիսյան Զ.** - Տեքստաբանություն, 204 էջ, 2008 թ.:
5. **Ավետիսյան Հ. Մ., Ղազարյան Ռ. Ս.** - Գրաբարի ձեռնարկ, 3-րդ հրատ., 320 էջ, 1992 թ.:
6. **Ավետիսյան Հ. Մ., Ղազարյան Ռ. Ս.** - Գրաբարի ձեռնարկ, 4-րդ հրատ., 300 էջ, 2001 թ.:
7. **Գաբրիելյան Վ.** - Գրավոր խոսք, ուսումնական ձեռնարկ, 272 էջ, 2004 թ.:
8. **Գաբրիելյան Վ.** - Գրավոր խոսք, ուսումնական ձեռնարկ, երկրորդ լրամշակված հրատ., 296 էջ, 2007 թ.:
9. **Գաբրիելյան Վ.** - Սփյուռքահայ գրականություն, 2-րդ վերամշ. հրատ., 424 էջ, 2008 թ.:
10. **Գալստյան Ա.** - Ժամանակակից հայոց լեզվի գործնական աշխատանքների ձեռնարկ, 188 էջ, 2003 թ.:

11. **Գալաֆյան-Փանոսյան Հիլտա** -Արևմտահայ գրական լեզուի ուսումնական ձեռնարկ (հնչյունաբանություն, բառագիտություն, ձևաբանություն, ուղղագրություն, շարահիւսություն), 176 էջ, 2009 թ.:
12. **Գարեգինյան Գ. Լ.** - Ժամանակակից հայոց լեզու. Բարդ նախադասություն, 432 էջ, 1991 թ.:
13. **Ղալալյան Մ.** - Կոմիկականի լեզվաբանաստեղծական վերլուծության առանձնահատկությունները, դիդակտիկ ուս. ձեռ., 42 էջ, 2007 թ.:
14. **Եզեկյան Լ. Կ.** - Հայերենի գործառական ոճերը, 92 էջ, 1998 թ.:
15. **Եզեկյան Լ. Կ.** - Հայերենի գործառական ոճերը, վերահրատ., 100 էջ, 2002 թ.:
16. **Եզեկյան Լ. Կ.** - Հայոց լեզու, 320 էջ, 2005 թ.:
17. **Եզեկյան Լ. Կ.** - Ոճագիտություն, 376 էջ, 2003 թ.:
18. **Ընդհանուր** եկեղեցական պատմություն, ուսումնական ծրագիր, 40 էջ, 2005 թ.:
19. **Թաղևոսյան Գ.** - Որակական սոցիալիական հետազոտություններ, ուսումնական ձեռնարկ, 374 էջ, 2006 թ.:
20. **Թելադրության** նյութերի ժողովածու, բուհերի համար, (կազմ. Է. Մկրտչյան), 280 էջ, 1994 թ.:
21. **Ժամկոչյան Հ.** - Հայ ժողովրդի պատմություն, հին շրջան 358 էջ, 2007 թ.:
22. **Հակոբյան Հ. Գ.** - Գեղարվեստական խոսքի ուսումնասիրության հարցեր (դասախոս.), 49 էջ, 1990 թ.:

23. **Հակոբյան Ա. Մ.** - Փիլիսոփայության հիմունքներ (ծեռնարկ), 358 էջ, 1994 թ.:

24. **Հայագիտության** ընդհանուր դասընթացի ծրագիր, 58 էջ, 2003 թ.:

25. **Հարությունյան Հ. Ա.** - Ուղղագրական բառագրքույկ, 36 էջ, 1992 թ.:

26. **Հարությունյան Հ. Ա.** - Ուղղագրական բառագրքույկ, 2-րդ հրատ., 95 էջ, 1996 թ.:

27. **Հարությունյան Հ. Ա.** - Ուղղագրական բառագրքույկ, 3-րդ հրատ., 87 էջ, 2001 թ.:

28. «**Հին աշխարհի պատմություն**», «**Հին արևելքի**» և «**Հին Հունաստանի ու Հռոմի պատմություն**» դասընթացների ծրագիր, 62 էջ, 2005 թ.:

29. **Հովակիմյան Լ.** - Լեզվաբանական մոզահիկա, ուս. ձեռնարկ, 132 էջ, 2007 թ.:

30. **Ղազարյան Ռ.** - Պատանեկության թեման գրողի գեղարվեստական համակարգում (Ջերոմ Դեյվիդ Սելենջեր-Ստեփան Ջորյան), Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, 2010 թ.:

31. **Ղազարյան Ռ. Ս., Ավետիսյան Հ. Մ.** - Հայոց լեզվի պատմության գործնական աշխատանքների դասընթաց, 2-րդ հրատ, 204 էջ, 2002 թ.:

32. **Ղազարյան Ռ., Ավետիսյան Հ., Պալյան Խ.** - Դասական գրաբարի հատընտիր, 324 էջ, 2003 թ.:

33. **Մարգարյան Ա. Ս.** - Ժամանակակից հայոց լեզու. Բառակազմություն, դարձվածաբանություն, բառագիտություն (ծեռնարկ), 402 էջ, 1990 թ.:

34. **Մարգարյան Ա. Ս.** - Ժամանակակից հայոց լեզու. Հնչյունաբանություն (ծեռնարկ), 248 էջ, 1997 թ.:

35. **Մարգարյան Ա. Ս.** - Ժամանակակից հայոց լեզու. Բառագիտություն (ծեռնարկ), 252 էջ, 1993 թ.:

36. **Մարգարյան Ա. Ս.** - Հայերենի հոլովները, 200 էջ, 2000 թ.:

37. **Մարգարյան Ա. Ս.** - Հայոց լեզվի քերականություն, ձևաբանություն, 626 էջ, 2004 թ.:

38. **Մարգարյան Ռ.** - Ժամանակակից հայոց լեզվի գործնական պարապմունքների ձեռնարկ, 84 էջ, 2009 թ.:

39. **Մելիք-Բախշյան Ստ.** - Հայոց պատմություն. Հնագույն ժամանակներից մինչև 18-րդ դ. վերջը, (ծեռնարկ), 223 էջ, 1993 թ.:

40. **Միրաքյան Ռ.** - Հաղիսագիտության հիմունքներ, ուս. ձեռ., 180 էջ, 2007 թ.:

41. **Նիզիյան Ս. Ա. և ուրիշներ** - Թարգմանության տեսության դասընթացի խնդիրների լուծման մեթոդական ցուցումներ, 88 էջ, 2007 թ.:

42. **Պապոյան Ա. Հ.** - Ժամանակակից հայոց լեզվի գործնական աշխատանքների ձեռնարկ, 320 էջ, 2002 թ.:

43. **Պապոյան Ա. Հ.** - Ժամանակակից հայոց լեզվի գործնական աշխատանքների ձեռնարկ, 2-րդ բարեփոխված հրատ., 336 էջ, 2004 թ.:

44. **Պապոյան Ա. Հ., Բաղիկյան Խ.** - Ժամանակակից հայոց լեզվի շարահյուսություն, 462 էջ, 2003 թ.:

45. **Պետրոսյան Գ. Վ.** - Հավաքականության կարգը հայերենում, 119 էջ, 1992 թ.:

46. Պողոսյան Պ. Մ. - Խոսքի մշակույթի և ոճագիտության հիմունքները. Խոսքի տեսություն, գիրք Ա (ծեռնարկ), 424 էջ, 1990 թ.:

47. Պողոսյան Պ. Մ. - Խոսքի մշակույթի և ոճագիտության հիմունքները. գիրք Բ (ծեռնարկ), 335 էջ, 1991 թ.:

48. Ջրբաշյան Էդ. - Գրականագիտության ներածություն. Բանարվեստի հիմունքներ, 365 էջ, 1996 թ.:

49. Սաղաթեյան Ռ., Կուլախսզյան Մ. (կազմողներ)- Հայոց լեզու և գրականություն (թեստերի ժողովածու), 276 էջ, 2010 թ.:

50. Սարգսյան Արտաշես - Ժամանակակից հայերենի կետադրությունը, 124 էջ, 2005 թ.:

51. Սարգսյան Ա., Տեր -Մինասյան Ա. (կազմողներ) - Թելադրության նյութերի ժողովածու, 264 էջ, 2005 թ.:

52. Սարգսյան Ա. - Ժամանակակից հայերենի համառոտ ուղեցույց, 80 էջ, 2004 թ.:

53. Սաքայան Ղ. - Արևելահայերենը անգլիախոս աշխարհի համար, 580 էջ, 2007 թ.:

54. Սուքիասյան Ա. - Հայոց լեզվի քերականություն, 3-րդ հրատ., 450 էջ, 2008 թ.:

55. Սևակ Գ. - Ժամանակակից հայոց լեզվի դասընթաց, վերահրատ., 350 էջ, 2009 թ.:

56. Ուսուցման մեթոդները հայոց լեզվից, 28 էջ, 2007 թ.:

57. Ուսումնական և հետազոտական աշխատանքների կատարման ուղեցույց (Արևելագիտության ֆակուլտետի ուսանողների համար), 55 էջ, 2008 թ.:

58. **Օտարերկրացիների** ուսուցումը Հայաստանում. հիմնախնդիրներ և լուծումներ, միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների դրույթների ժողովածու, 176 էջ, 2008 թ.:

59. **Токмаджян А. А.** - Очерки по сравнительной типологии английского, русского и армянского языков, 114 стр., 1995 г.

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ

1. **Ազատության ծիրանի:** Հայ բանաստեղծները ազգային շարժմանը, կազմ. Դավիթ Պետրոսյան, 151 էջ, 1990 թ.:
2. **Ահարոնյան Ա.** - Ահազանգը, կազմող Ս. Փանոսյան, 84 էջ, 1993 թ.:
3. **Առաքելյան Վ.** - Ճակատագրի խաչներուկում. Հուլեր, 200 էջ, 2003 թ.:
4. **Աստղիկ.** գիրք թարգմանչաց (գրական-գեղ. հանդես), հ. 2-3, 336 էջ, 1990 թ.:
5. **Բակունց Ա.** - Մթնածոր, Կյորես, 390 էջ, 2007 թ.:
6. **Գևորգյան Ս.** - Լույս ասի մեջ, 164 էջ, 2008 թ.:
7. **Գրիգոր Նարեկացի** - Ներբող Ս. Աստվածածնի, 16 էջ, 2004 թ.:
8. **Դավոյան Ռ.** - Ռեքվիեմ (պոեմ), 250 էջ, 1997 թ.:
9. **Երիցյան Հ.** - Հոգու թռիչք, 220 էջ, 2002 թ.:
ԵՊՀ դասախոս, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր-պրոֆեսոր Հ. Երիցյանի բանաստեղծությունների ժողովածուն է:
10. **Ջարյան Կ.** - Գիրք դյուցազներգությանց, 320 էջ, 2003 թ.:
11. **Իսահակյան Ա.** - Երկերի լիակատար ժողովածու, հատ. 4, Պոեմներ, «Գիտություն» հրատարակչության հետ համատեղ, 750 էջ, 2008 թ.:

12. **Համաստեղ** - Մոռացված էջեր, 352 էջ, 2008 թ.:
13. **Մահարի Գ.** - Սիբիրական (կազմ. Գ. Աճեմյան), 848 էջ, 2009 թ.:
14. **Շահան Շ.** - Նահանջը առանց երգի. պատկերազարդ պատմություն հայոց, վեպ, հրատ. պատ. Ս. Գրիգորյան, 214 էջ, 1994 թ.:
15. **Շիրվանզադե Ալ.** - Պատմվածքներ (կազմ. Պերճ Ստեփանյան), 180 էջ, 2008 թ.:
16. **Շուշանյան Վ. Գ.** - Ներքին դաշտանկար, հրատ. պատրաստեց Ս. Ե. Փանոսյան, 311 էջ, 1995 թ.:
17. **Չարենց Ե.** - Նորահայտ էջեր, կազմ. Դ. Գասպարյան, 634 էջ, 1996 թ.:
18. **Սահակյան Ա.** - Շնչառություն (բանաստեղծ.), 142 էջ, 1996 թ.:
19. **Սարոյան Վ.** - Չեռնամարտ ի սեր Հայաստանի (կազմ. և թարգմ. անգ. Ա. Սարյան), 320 էջ, 2009 թ.:
20. **Սարոյան Վ.** - Մարդկության տունը, պատմվածքներ, 388 էջ, 2008 թ.:
21. **Ստեփանյան Գ.** - Մղձավանջային օրեր, 590 էջ, 2009 թ.:
22. **Վարդանյան Ս. Տ.** - Անտակ հորը (վեպ), 355 էջ, 1996 թ.:
23. **Վարդանյան Ս. Տ.** - Արամ Աշխարհակալ, պատմավեպ, հ. 1, 712 էջ, 1997 թ.:
24. **Վարդանյան Ս. Տ.** - Հեռու-հեռավոր այն օրերին, պատմվածքներ, 440 էջ, 1995 թ.:
25. **Վարդանյան Ս. Տ.** - Արքայից արքա, վեպ, 670 էջ, 2008 թ.:

ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐ

1. **Ամիրխանյան Մ. Ռ., Ջարգարյան Ք. ժ.** - Հայերեն–հնդկերեն (հինդի) բառարան, 5000 բառ, 310 էջ, 2006 թ.:
2. **Ապրեսյան Մ., Ոսկանյան Ս., Ստեփանյան Ն.** - Անգլերեն-հայերեն կոմպյուտերագիտության բառարան, 246 էջ, 2005 թ.:
3. **Ասիկյան Ս. Ն.** - Նախդիրների անգլերեն, հայերեն, ռուսերեն բառարան, 100 էջ, 2003 թ.:
4. **Աֆանասև Տ. և ուրիշներ** - Քիմիական տերմինների ռուս-հայերեն համառոտ բառարան, 124 էջ, 2000 թ.:
5. **Բաղիկյան Խ. Գ.** - Ուսումնական դարձվածաբանական բառարան, 734 էջ, 2002 թ.:
6. **Բարլեզիզյան Ա.** - Հայերեն-ֆրանսերեն բառարան, 976 էջ, 2009 թ.:
7. **Գևորգյան Ե.** - Հայոց շարժումային լեզվի բառարան (շարժութարան), 688 էջ, 2003 թ.:
8. **Գերմաներեն-հայերեն բառարան (գործարարների համար)**, 324 էջ, 2005 թ.:
9. **Գորգաձե Ռ.** - Վրացերեն-հայերեն բառարան, 716 էջ, 2005 թ.:
10. **Իտալերեն-հայերեն համառոտ բառարան**, 302 էջ, 2001 թ.:
11. **Ծատուրյան Թ., Գևորգյան Մ.** - Ռուսերեն-անգլերեն-հայերեն բուսաբանական տերմինների բառարան, 258 էջ, 2003 թ.:

12. **Հակոբյան Թ. Խ., Մելիք-Բախշյան Ստ. Տ., Բարսեղյան Չ. Խ.** - Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հ. 1 (Ա-Դ), 992 էջ, 1986 թ.:

13. **Հակոբյան Թ. Խ., Մելիք-Բախշյան Ստ. Տ., Բարսեղյան Չ. Խ.** - Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հ. 2 (Դ-Կ) 992 էջ, 1988 թ.:

14. **Հակոբյան Թ. Խ., Մելիք-Բախշյան Ստ. Տ., Բարսեղյան Չ. Խ.** - Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, 4 հատորով, հ. 3 (Կ-Ն) 992 էջ, 1991 թ.:

15. **Հակոբյան Թ. Խ., Մելիք-Բախշյան Ստ. Տ., Բարսեղյան Չ. Խ.** - Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, 4 հատորով, հ. 4 (Ն-Վ) 804 էջ, 1998 թ.:

16. **Հակոբյան Թ. Խ., Մելիք-Բախշյան Ստ. Տ., Բարսեղյան Չ. Խ.** - Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հ. 5 (Տ-Ֆ) 992 էջ, 1991 թ.:

17. **Հայրապետյան Ա.** - Լատիներեն-հայերեն բացատրական բառարան, 376 էջ, 2005 թ.:

18. **Հայրապետյան Ֆ.** - Ֆենոլոգիայի հայերեն-ռուսերեն-անգլերեն բացատրական բառարան, 130 էջ, 2007 թ.:

19. **Հաջի Հակոբյան Ա. Ե., Գրիգորյան Լ. Լ.** - Անգլերեն-հայերեն բառարան (միջազգային հարաբերություններին, քաղաքագիտությանն ու դիվանագիտությանն առնչվող տերմինների և արտահայտությունների), 210 էջ, 2007 թ.:

20. **Հովակիմյան Բ. Մ.** - Հայոց ծածկանունների բառարան, 788 էջ, 2005 թ.:

21. **Ղազարյան Ռ. Ս.** - Բուսանունների բառարան, հայերեն-լատիներեն-ռուսերեն-անգլերեն-ֆրանսերեն-գերմաներեն, 2-րդ բարեփոխ. հրատ, 192 էջ:

22. **Ղազարեան Ռ. Ս.** - Գրաբարի բառարան, հ 1 (Ա - Կ), 688 էջ, 2000 թ.:

23. **Ղազարեան Ռ. Ս.** - Գրաբարի բառարան, հ 2 (Յ - Օ), 670 էջ, 2000 թ.:

24. **Ղազարյան Ռ. Ս., Ավետիսյան Ջ. Մ.** - Միջին հայերենի բառարան, հ. Ա (Ա-Յ), 420 էջ, 1987 թ.:

25. **Ղազարյան Ռ. Ս., Ավետիսյան Ջ. Մ.** - Միջին հայերենի բառարան, հ. Բ (Յ-Ֆ), 469 էջ, 1992 թ.:

26. **Ղազարյան Ռ. Ս., Ավետիսյան Ջ.** - Միջին հայերենի բառարան (2-րդ բարեփոխ. հրատ.), 840 էջ, 2009 թ.:

27. **Ղազարյան Ռ. Ս., Ավետիսյան Ջ. Մ.** - Նորահայտ բառեր գրաբարում, 112 էջ, 2008 թ.:

28. **Մաթեմատիկական տերմինների ռուս-հայերեն ուսումնական բառարան**, 146 էջ, 2003 թ.:

29. **Մաթեմատիկական տերմինների ռուս-հայերեն և հայերեն-ռուսերեն բառարան (հեղ. խումբ)**, 228 էջ, 2008 թ.:

30. **Մալխասեանց Ստ.** - Հայերեն բացատրական բառարան, հատ. I (Ա-Ե), 628 էջ, 2010 թ.:

31. **Մալխասեանց Ստ.** - Հայերեն բացատրական բառարան, հատ. II (Զ-Կ), 516 էջ, 2010 թ.:

32. **Մալխասեանց Ստ.** - Հայերեն բացատրական բառարան, հատ. III (Ղ-Ռ), 618 էջ, 2010 թ.:

33. **Մալխասեանց Ստ.** - Հայերեն բացատրական բառարան, հատ. IV (Չ-Ֆ), 650 էջ, 2010 թ.:

34. **Սկրտչյան Ն.** - Հունարեն-հայերեն բառարան, 398 էջ, 2007 թ.:

35. **Մեթիխանյան Փ. Գ.** - Աստվածաշնչի և հայոց սուրբ անվանց բառարան, 532 էջ, 2001 թ.:

36. **Մեթիխանյան Փ.** - Հայոց լեզվի մոր ուղղագրական բառարան, 428 էջ, 2005 թ.:

37. **Մարգարյան Ա. Ս.** - Հայերեն դժվար հասկանալի բառերի բացատրական բառարան, 144 էջ, 1998 թ.:

38. **Մարգարյան Ա., Հայրապետյան Ա.** - Օտար բառերի բացատրական բառարան, 512 էջ, 2004 թ.:

39. **Պետրոսյան Ի. և ուրիշներ** - Գերմաներեն-հայերեն բառարան պատմություն ուսումնասիրող ուսանողների համար, 110 էջ, 2003 թ.:

40. **Սաքապետոյան Ռ. Կ.** - Արևմտահայերեն - արևելահայերեն ուղղախոսական բացատրական բառարան, 336 էջ, 2000 թ.:

41. **Սուքիասյան Ա.** - Հայոց լեզվի հոմանիշների բացատրական բառարան, 1240 էջ, 2003 թ.:

42. **Սուքիասյան Ա.** - Հայոց լեզվի հոմանիշների բացատրական բառարան, 2-րդ հրատ., 1242 էջ, 2009 թ.:

43. **Օգանովա Ռ. Վ.** - Գերմաներեն-հայերեն իրավաբանական բառարան, 188 էջ, 2002 թ.:

44. **Օգանովա Ռ. Վ., Ղուկասյան Հ. Ա.** - Գերմաներեն-ռուսերեն-հայերեն բառարան (երկրագիտություն ուսումնասիրողների համար), 218 էջ, 2007 թ.:

45. **Օրմանյան Ն.** - Մաթեմատիկական տերմինների ռուսերեն-հայերեն բառարան, 128 էջ, 2008 թ.:

46. **Փիրումյան Գ., Խոջումյան Բ.** - Էկոլոգիական տերմինների և բառակապակցությունների բառարան, 2005 թ.:

47. **Сарксян А. Г.** - Словарь христианских богословных терминов, 1600 единиц, 140 стр., 1998 г.

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. **Բանբեր** Երևանի համալսարանի, հասարակական գիտություններ: Լույս է տեսնում 1967 թվականից, տարին երեք անգամ: 2010 թ. նույն պարբերականությամբ մասնագիտական 6 շարքով.

1. Հայագիտություն
2. Բանասիրություն
3. Իրավագիտություն
4. Փիլիսոփայություն, Հոգեբանություն
5. Սոցիոլոգիա, Տնտեսագիտություն
6. Միջազգային հարաբերություններ, Քաղաքագիտություն

2. **Երևանի համալսարան**, գիտահնթորմացիոն հանդես: 1967-2000 թթ. Լույս է տեսել տարին երեք համար:

3. **Եգիպտագիտության առաջընթաց**, հանդես: Տպագրվում են հայագիտությանն առնչվող հարցեր: Հրատարակության է պատրաստում ԵՊՀ Եգիպտագիտության հայկական կենտրոնը, հատոր 1, 2010 թ., 102 էջ:

4. **Տարեգիրք-Աստվածաբանության ֆակուլտետ**, հատ. Ա, Բ, Գ, Դ: Հրատարակվում է 2006 թվականից, յուրաքանչյուր հատորը 300-320 էջ:

5. **Տարեգիրք**. ԵՊՀ Պատմության ֆակուլտետի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջաբան	3
Բանասիրություն	15
Պատմություն	31
Ուսումնական	48
Գեղարվեստական	54
Բառարաններ	56
Պարբերական հրատարակություններ	61

**ՆԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԵՊՆ-ՈՒՄ**

(1990-2010 թ-թ.)

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

**Տեխ. խմբագիր՝ Վ. Զ. Բղոյան
Կազմի ձևավորումը՝ Գ. Վ. Մարիկյանի
Համ. ձևավորումը՝ Ա. Աղուզումցյանի**

Ստորագրված է տպագրության՝ 24.09.2010 թ.:
Թուղթ՝ օֆսեթ: Չափս՝ 60x84 1/16:
Հրատ. 3.5 մամուլ, տպագր. 4.0 մամուլ=3.7 պայմ. մամուլի:
Պատվեր՝ 75: Տպաքանակ՝ 300:

ԵՊՐ հրատարակչություն, Երևան, Ալ. Մանուկյան 1

ԵՊՐ տպագրատուն, Երևան, Աբովյան 52